

En kvalitativ studie om ungdommers syn på det illegale rusmiddelet cannabis

MASTER I SOSIALT ARBEID
DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET
Institutt for sosialfag
Juni 2021

Student: Amalie Slyk
Veileder: Wenche Hovland

UNIVERSITETET I STAVANGER

MASTERSTUDIUM I SOSIALFAG MASTERGRADSOPPGAVE

SEMESTER: Vår 2021

FORFATTER/MASTERKANDIDAT: Amalie Slyk

VEILEDER: Wenche Hovland

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

Norsk tittel: En kvalitativ studie om ungdommers syn på det illegale rusmiddelet cannabis

EVT. Engelsk tittel:

EMNEORD/STIKKORD:

Ungdom, rusmidler, cannabis, normalisering, avvik,

ANTALL SIDER: 78

STAVANGER 01.06.2021

Amalie Slyk

Forord

Arbeidet med denne studien har vært spennende, men til tider krevende. Den har følget meg gjennom to graviditeter og livet som småbarnsmor for to tette jenter, kombinert med covid- 19 og livets mange situasjoner. Det har vært svært lærerikt å gjennomføre egen forskning, med alt det innebærer. Det er mange jeg ønsker å takke for at masteroppgaven har blitt en realitet.

Først og fremst ønsker jeg å rette en stor takk til alle de unge informantene, dere har vært fantastiske. Takk for at dere har vært åpne og delt deres erfaringer, og for at dere har tatt dere tid til å intervjues. Jeg er helt imponert over alle refleksjonene og tankene dere har delt med meg. Denne oppgaven hadde ikke vært mulig uten dere.

Jeg vil rette en stor takk til min dyktige og tålmodige veileder Wenche Hovland. Du har vært en fantastisk ressurs i denne prosessen. Du har motivert meg, gitt konstruktive tilbakemeldinger og samtidig holdt ut utallige spørsmål. Takk for din oppfølging og faglig veiledning gjennom denne prosessen.

Videre ønsker jeg å takke familien som har vært tålmodige og hjelpelige. Dere har bidratt til at oppgaven ble en realitet. Min fantastiske svigermor har stillet opp som barnepass når jeg hatt eksamener eller har hatt behov for å jobbe med oppgaven. Du har også gitt meg rom for å ta pauser, det setter jeg stor pris på. Takk til min uvurderlige mamma, du har hjulpet mye med støtte, motivasjon og omsorg. Jeg må også rette en stor takk til min medstudent og gode venninne Frida. Du har stillet opp som venn og sparringspartner, men også som en motivator i perioder hvor jeg har villet gi opp.

Sist, men ikke minst ønsker jeg å takke verdens beste mann Arvid. Tusen takk for at du har stått på, og tålmodig ventet på at «kååå» endelig skal komme seg ut i jobb. Du har virkelig tilrettelagt for at jeg skulle komme i mål. Uten deg hadde det aldri vært mulig. Til mine herlige døtre: Nå er mamma endelig ferdig og er klar for å gi dere uendelig oppmerksomhet.

Takk til øvrig familie og venner som har heiet meg frem under prosessen.

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
SAMMENDRAG	6
1.0 INNLEDNING	7
1.1 PRESENTASJON AV TEMA	7
1.2 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	7
1.3 PROBLEMSTILLING OG STUDIENS FORMÅL	9
1.5 AVGRENSING	9
1.6 BEGREPSAVKLARING	9
1.7 TIDLIGERE FORSKNING.....	10
<i>Omfang/ utbredelse</i>	11
<i>Mulige årsaker</i>	11
1.8 OPPGAVENS OPPBYGGING	12
2.0 TEORETISK FUNDAMENT	14
2.1 UNGDOMSTIDEN	14
2.1.1 <i>Inkludering og ekskludering</i>	14
2.2 IDENTITET OG JENKINS MODELL FOR IDENTIFIKASJON	15
2.2.1 <i>Konformitet og konformitetspress</i>	16
2.2.3 <i>Jenkins identifikasjonsmodell</i>	16
2.3 NETTVERKSTEORI	18
2.3.1 <i>Sosiale nettverk</i>	18
2.3.2 <i>Normdannelse</i>	19
2.3.3 <i>Sosial press og fellesmisforståelsen</i>	19
2.3. NORMALISERING OG AVVIK.....	20
2.3.1 <i>Tidemans prinsipper for normalitet</i>	20
2.3.2 <i>AVVIK</i>	21
2.6 OPPSUMMERING	22
3.0 METODE	22
3.1 FORSKNINGSMETODE	22
3.1.1 <i>Kvalitativ metode</i>	22
3.1.2 <i>Deduktiv og induktiv tilnærming</i>	23
3.1.3 <i>Sosial konstruksjonisme</i>	24
3.1.4 <i>Semistrukturerte forskningsintervju</i>	25
3.2 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN	26
3.2.1 <i>Utvalg og rekrutteringsprosessen</i>	26
3.2.2 <i>Intervjusituasjonen</i>	28
3.2.3 <i>Innhold i dataene</i>	28
3.3 ANALYSE AV INTERVJUENE.....	29
3.3.1 <i>Tematisk innholdsanalyse</i>	29
3.4 FORSKNINGSPROSJEKTET RELIABILITET OG VALIDITET	32
3.4.1 <i>Reliabilitet</i>	32
3.4.2 <i>Validitet</i>	34
3.5 ETISKE OVERVEIELSER	35
4.0 PRESENTASJON AV FUNN	38
4.1 NORMALISERING	38
4.1.1 <i>Vanlig</i>	38
4.1.2 <i>Omfang</i>	40
4.1.3 <i>Sosiale Medier</i>	41
4.1.4 <i>Legalisering</i>	43
4.2 AVVIK	45
4.2.1 <i>Stigmatisering</i>	45

4.2.2 Marginalisering.....	50
4.2.3 Avhengighet.....	51
5.0 DISKUSJON.....	52
5.1 SPENNINGSFELTET MELLOM NORMALITET OG AVVIK.....	52
5.1.1 Normalitet.....	53
5.1.2 Avvik.....	57
5.2 NÅR UNGDOM MØTES OG FORENES.....	58
5.3 IMPLIKASJONER TIL VIDERE FORSKNING.....	61
6.0 AVSLUTNING.....	62
6.1 OPPSUMMERING.....	62
7.0 LITTERATURLISTE.....	64
8.0 VEDLEGG.....	69
VEDLEGG 1: NSD SIN VURDERING.....	69
VEDLEGG 2: FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKT.....	72
VEDLEGG 3: SAMTYKKEERKLÆRING.....	75
VEDLEGG 4: INTERVJUGUIDE.....	76

Sammendrag

Rusmidler er en av flere identitetsmarkører ungdom må forholde seg til. Nyere forskning viser en økning i bruk av cannabis, blant unge i Norge. Denne studien undersøker ungdommers syn på bruken av det ulovlige rusmiddelet cannabis gjennom en konstruksjonistisk tilnærming. En tematisk analyse av intervjuer med syv norske ungdommer i alderen 16- 20 år, viser at de unge har et syn som beveger seg i spenningsfeltet mellom normalitet og avvik når det kommer til bruk av cannabis. Overordnet viser dataene at de unges syn på det individuelle nivå (når de relaterer cannabisbruk til seg selv) omtaler cannabisbruk som avvik. På gruppenivå (når de snakker om ungdom generelt) heller de unge mot et syn der cannabis blir normalisert. Hensikten med denne studien er å få mer kunnskap om de unges syn på rusmidler. Denne kunnskapen kan bli viktig for de som skal arbeide forebyggende med ungdom og rusmidler, og for de som arbeider for å få ungdom bort fra cannabisbruk. For å utvikle gode forebyggende tiltak og rette tiltak mot brukere, må man møte ungdom hvor de er. Informasjonen de unge bidrar med er viktig for at tiltakene skal bli mer målrettet. Implikasjoner for videre forskning blir diskutert.

1.0 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

Unge bruker mer ulovlige narkotiske stoffer i dagens samfunn. Undersøkelser viser at det er en økning i bruk av cannabis blant barn og unge i Norge (Andersen, 2018; Sørvest politidistrikt, 2018). Cannabis er ifølge Pedersen (2015) det mest brukte rusmiddel vi har i landet, og cannabisbruk kan medføre alvorlige psykososiale utfordringer påpeker Evenshaug og Hallen (2000). Ungdom som bruker cannabis er i risiko for å bli marginalisert når det kommer til familie, venner, skole og arbeid (Evenshaug & Hallen, 2000). For å kunne arbeide forebyggende med ungdom i risiko og motvirke rusmiddelbruk blant unge er det ifølge Folkehelseinstituttet (2016) viktig, å vite noe om hvilket syn ungdommer har på illegale rusmidler. Tema for denne studien er ungdom og ulovlige rusmidler.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Vi mennesker er sosiale vesener og vil alltid søke kontakt med andre. Det å skape og ivareta et sosialt nettverk er ifølge Bø (2012) et sterkt sosialt behov for mennesker. Denne prosessen begynner allerede den dagen vi kommer til verden, med tilknytning til familie, venner og andre i nettverket. I ungdomstiden forsøker man å skape en identitet og en søker anerkjennelse fra andre som en føler tilhørighet med ifølge Bø og Schiefloe (2007). Når man er ung leter man etter likesinnede som man kan danne en gruppe med, og i denne livsperiode er man ifølge Bø og Schiefloe (2007) sensitiv overfor de holdningene deltakerne i det sosiale nettverket har. De unge er opptatt av å være konforme, og Bø og Schiefloe (2007) hevder at unge har lett for å adoptere blant annet væremåte, holdninger, stil, musikksmak og normer som andre i gruppen har. Dette kan også tenkes å gjelde gruppers syn på rusmidler.

Aseltine påpeker at det ser ut til å være en synergi mellom å velge å ruse seg og sosialiseringprosessen ungdommer er i (Aseltine i Järvinen & Østergaard, 2011). Nyere forskning viser at ungdommer som er interessert i rusmidler har en tendens til å trekke mot likesinnede (Järvinen & Østergaard, 2011). Tilknytning til disse likesinnede fremmer ifølge Järvinen og Østergaard (2011) flere muligheter og press for å faktisk ta i bruk rusmidler.

Helse- og omsorg departementet har i sin melding til stortinget satt rusmiddelpolitikken på dagsordenen. De ønsker en mer helhetlig rusmiddelpolitikk enn vi har hatt tidligere. Deres mål er som følger:

Regjeringen vektlegger en helhetlig rusmiddelpolitikk. Fra virksom forebygging, tidlig innsats og hjelp til de som har omfattende rusproblemer, til en politikk som også ivaretar pårørende og tredjepart som rammes av skader av rusmiddelbruk. Gjennom en egen strategi for økt kompetanse og bedre kvalitet, vil regjeringen styrke kunnskap om rusproblematikk. Barn, unge, pårørende og mennesker med særlig omfattende hjelpebehov må vies oppmerksomhet (Helse- og omsorgsdepartementet 2011, s. 7).

Meldingen sier noe om tidlig innsats og forebygging, samt at barn og unge med særlig omfattende hjelpebehov må vies oppmerksomhet. Departementet ønsker blant annet at vi som jobber med barn og unge skal styrke vår kompetanse. Slik at vi kan komme tidlig på banen til de som har behov for hjelp, og hindre at barn og unge bruker rusmidler. For at vi skal kunne beskytte barn og unge mot rusmiddelbruk er vi nødt for å vite noe om hva som skjer blant ungdom. Folkehelseinstituttet (2016) påpeker at for å kunne hjelpe ungdom med rusproblematikk og hindre rusmiddelbruk, er det viktig å få kunnskap om nivåer og trender som eksisterer på de unges arenaer. Dette for å kunne etablere og vedlikeholde aktuell forebygging og behandling (Folkehelseinstituttet, 2016).

I lys av dette ser jeg på det som viktig å undersøke hvilket syn ungdommer egentlig har på cannabis, da ungdom er spesielt sensitive for påvirkning fra jevnaldrende og deres sosiale nettverk. Et slikt overordnet syn på bruk av cannabis, kan få stor innflytelse på en generell ungdomsgruppe. Jeg vil rette fokus til ungdommers generelle syn på cannabis som rusmiddel og forsøke å forstå deres meninger ut fra sosial nettverksteori.

1.3 Problemstilling og studiens formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er å få mer kunnskap om hvilket syn ungdom i dag har på bruken av illegale rusmidler. Dette er viktig for å kunne få mer kunnskap om temaet, slik at en kan arbeide mer målrettet med forebyggende arbeid. Med bakgrunn i dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

«Hvilket syn har ungdommer på bruk av cannabis som rusmiddel?»

Vi som jobber med ungdom må etterstrebe å få en oversikt av hvilke holdninger og verdier som er gjeldende i gitt kultur, for å kunne veilede ungdom. Først når vi vet hvilke verdier og holdninger som er gjeldende vil vi kunne tilpasse vår tilnærming til vårt arbeid på en best mulig måte. Det er derfor viktig at forskning på området er oppdatert slik at det er relevant for å arbeide med dagens ungdom.

1.5 Avgrensing

Fokuset i denne studien har vært rettet mot ungdommers generelle tanker om cannabis og hvordan de selv opplever synet på cannabis. Målet er ikke å få informasjon om de unge selv benytter seg av cannabis. Det ville ikke vært etisk forsvarlig å spørre ungdom om dette eller be dem angi andre som brukere. Den innsamlede dataen er derfor begrenset til informantenes syn på temaet og ikke basert på personlige erfaringer med rusmidler.

1.6 Begrepsavklaring

Denne studien tar for seg ungdommers syn på cannabis som rusmiddel. Når jeg benytter meg av begrepet «syn på noe» handler det om slik man forestiller, oppfatter eller har en mening om ett gitt tema. Pedersen (2015) påpeker at menneskers syn på rusmidler er knyttet til vurderinger om rusmidler er legalt/illegalt, farlig, skadelig osv. Slik at når vi i denne sammenheng skal undersøke de unges syn på rusmidler handler det om hvordan de unge oppfatter og vurderer cannabis og bruken av det, som kan innebære om de unge mener det er farlige/ufarlig, skadelig og lovlig/ulovlig med flere.

Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten *Cannabis sativa*. Planten inneholder en lang rekke substanser som har fellesbetegnelsen cannabinoider. De viktigste aktive virkestoffet er delta-9-tetrahydrocannabinol (THC). Det er dette stoffet som i hovedsak gir rus. Produkter som framstilles av *Cannabis sativa* er marihuana, hasj og cannabisolje, og representerer ulike foredlingsgrader av plantematerialet (Folkehelseinstituttet, 2016, s.248).

I denne oppgaven vil cannabis bli begrenset til å handle om hasj og marihuana da dette er mest vanlig i Norge, og for å unngå å skape forvirring i samtaler med ungdom. Jeg er først og fremst interessert i de unges syn på cannabis som rusmiddel.

1.7 Tidligere forskning

For å få bedre innsyn i temaet «ungdoms syn på bruk av cannabis» vil jeg presentere noe av den eksisterende forskningen. Forskningen deles opp i kategorier for å få best mulig oversikt. Flere artikler er funnet ved å bruke kjedesøk. Det betyr at jeg finner forskning ved å undersøke referansene til en forskning som leder til en annen og slik utvikler det seg videre (Rienecker & Jørgensen, 2013).

Det finnes forskning på tema «ungdom» og «cannabisbruk» og «normalisering av cannabis». Forskning etterspør ungdoms generelle syn på (Andersen, 2018; Järvinen & Demant, 2011; Järvinen & Ravn, 2015; Järvinen & Østergaard, 2011 Sandberg, 2011; Sandberg, 2013; Skretting, 2014). Forskningen jeg har funnet handler om ungdom som allerede bruker cannabis og ikke det generelle synet på rusmiddelet. Jeg har søkt etter forskning hvor det er ungdommer og unge voksne som deler om deres syn på cannabisbruk. På grunn av omfanget av publiseringen har jeg begrenset søket til å gjelde nordiske land samt England, da det er de som er mest like Norge. Jeg inkluderer også noen studier fra USA, for disse sier noe om hvordan ungdom ser på cannabisbruk og risiko over tid, noe som vil være relevant for min oppgave. Mine funn blir kategorisert ut fra omfang/utbredelse og mulige årsaker.

Omfang/ utbredelse

Ved sør-vest politidistrikt ble det i 2018 utformet en rapport om barne- og ungdomskriminaliteten i Stavanger. Den viser at fra 2017 har det vært en økning i antall registrerte narkotika relaterte forhold der barn og unge er involvert. Før dette har det vært flere år med nedgang (Sør-vest politidistrikt, 2018). Nova rapport 18/17 fra ungdomsdata bekrefter også en økning i cannabis bruk blant barn og unge, etter flere år med nedgang (Andersen, 2018). Data i Nova rapport 18/17 viser at det er 24 prosent av guttene og 13 prosent av jentene som har prøvd cannabis i løpet av det siste året. Den viser også at det er langt flere ungdommer som har fått tilbud om cannabis. Blant de eldste på videregående har halvparten av guttene og en tredjedel av jentene fått tilbud om ulike preparater (Andersen, 2018). Data fra den norske delen av europeiske skoleundersøkelsen (ESPAD) indikerer at flere av de som prøver cannabis ikke går over til regelmessig bruk, men prøver det en eller to ganger (Kraus et al (2016). Noe som kan ha sammenheng med at utforsking er en naturlig del av ungdomstiden. Selv om vi har et høyere bruk av cannabis blant unge, er det viktig å påpeke at de aller fleste ungdommer ikke bruker cannabis (Andersen,2018; Kraus et al, 2016; Sør-vest politidistrikt, 2018).

Mulige årsaker

Flere studier påpeker at ungdommen syn på rusmidler er sterkt knyttet til deres egen erfaring med rusmidler (Järvinen & Østergaard, 2011). Sandberg (2011) fant i sin studie at flere av de som bruker cannabis har et syn om at det er normalt og noe alle gjør. Informantene hadde samtidig et behov for å legitimere og forsvare cannabis, noe som kan tyde på at de er bevisst på at det ikke er normalt for alle. En studie mener å ha funnet mulige forklaringer på oppgang og nedgang i cannabisbruk, ved å se en sammenheng med ungdommers rusbruk og tidspunkt for forskjellige musikkretninger som har hatt restriktive versus liberale holdninger til narkotika (Skretting, 2014).

En studie fra ungdom i Danmark fant ulike narrativ som de unge cannabis brukerne mente var forklaringen til deres utgangspunkt med cannabis. Disse var tidlige barndomserfaringer, selvmedisinering, andres innflytelse (venner, bekjente etc.) og selvvalgt livsstil samt en spesifikk måte å se verden på (Järvinen & Ravn, 2015). Ungdommen som oppga andres innflytelse som grunn for å røyke cannabis, hadde et mer lysere syn på fremtiden. De mente også at de kunne slutte å bruke cannabis når de

ønsket, og opplevde mer autonomi over egne valg (Järvinen & Ravn, 2015). En studie fra USA påpeker at høyt forbruk av cannabis fører til lavere oppfattelse av risiko ved bruken, videre viste funnene at oppfatningen av risiko ser ut til å gå ned ved de som bruker cannabis et fåtall av ganger (Salloum et al, 2018). Det kan tyde på at de som har positive erfaringer med bruk av cannabis ikke vil se det som farlig (Salloum et al, 2018). Flere studier viser til at ungdommer ikke ser cannabis som et narkotisk rusmiddel sammenlignet med andre ulovlige rusmidler (Järvinen & Demant, 2011; Järvinen & Østergaard, 2011; Sandberg, 2011; Sandberg 2013;).

En undersøkelse fra Danmark viser at; ungdommer som har venner som har brukt eller bruker cannabis, øker ungdommens egen villighet til å utforske cannabis i fremtiden (Järvinen & Østergaard, 2011). Dette går igjen i andre studier som påpeker at det er en sammenheng med å ruse seg og den sosialiseringsprosessen ungdommer er i (Aseltine, 1995; Järvinen & Ravn, 2015; Järvinen & Østergaard, 2011). Ungdommer som er nysgjerrige på rusmidler har en tendens til å finne likesinnede, og deres tilknytning til disse fremmer flere muligheter og press på å ta i bruk rusmidler (Järvinen & Østergaard, 2011). Gruppens syn på rusmidler blir mer positiv hvis en eller flere bruker rus, noe som igjen kan føre til et mer langvarig bruk (Järvinen & Østergaard, 2011).

1.8 Oppgavens oppbygging

Studien består av åtte kapitler. I det første kapitlet ovenfor har jeg presentert innledningen. Her har jeg redegjort for valgt problemstilling og formålet med forskningen.

I kapittel 2 presenteres det teoretiske rammeverket, det blir brukt som bakteppet i denne studien og er grunnlaget for diskusjonen av de empiriske dataene.

I kapittel 3 presenterer oppgavens metodiske tilnærming. Det blir begrunnet for metodiske valg som er tatt i løpet av forskningsprosjektet. Her presenteres de unge informantene som deltok i studien og intervjuprosessen blir beskrevet.

Funnene fra denne studien er delt inn i temaer og undertemaer, de ble til gjennom analyse av intervjuene og blir presentert i kapittel 4. Sitater fra intervjuene er fremlagt i presentasjonen.

Kapittel 5 er studiens drøftende kapittel. Her blir funnene diskutert i lys av den teoretiske forankringen, tidligere forskning, og i tillegg egne fortolkninger av de unges utsagn. I tillegg kommer jeg med implikasjoner til videre forskning.

I kapittel 6 oppsummeres studien.

Til slutt i kapittel 7 og 8 finner dere referansene som er brukt i studien, og vedlegg.

2.0 Teoretisk fundament

Denne studien handler om ungdommers syn på bruken av cannabis. I dette kapitlet går jeg nærmere inn på studien teoretiske perspektiver, som skal være bakteppe for diskusjonen av empirien. I første del av kapitlet presenteres kort om ungdomstiden for å belyse hva det vil si å være ungdom i utvikling. Videre blir det gjort rede for identitet, og Jenkins modell for identifikasjon. Deretter presenterer jeg nettverksteori. Til slutt gjør jeg rede for normalisering og avvik.

2.1 Ungdomstiden

Unge er i en prosess hvor de skal skape sin sosiale identitet. I løpet av ungdomstiden påpeker Coleman (2011) skal unge fastslå «selvet» og fatte en rekke beslutninger som utgjør essensen i deres identitet, adskilt fra foreldre. Utviklingen av de unges sosiale identitet skjer i møte med andre, ved hjelp av ulike identitetsmarkører. En identitetsmarkør er ifølge Jenkins (2006) en egenskap ved et menneske som er med på å definere hvem de er, det kan for eksempel være språk, religion, stil osv.

I løpet av ungdomstiden får venner en mer betydningsfull rolle i ungdommens liv. For at unge skal være en del av et felleskap, er det forventet at de spiller riktig rolle og treffer den anerkjente smaken (Coleman, 2001). Hva som gir anerkjennelse, vil derimot variere fra miljø til miljø. Dermed er det opp til den enkelte å finne ut av hva de kan gjøre for å bli inkludert i felleskapet. Rusmidler spiller en sentral rolle i sosiale sammenhenger for unge og unge voksne (Hammer & Hyggen, 2013) og er ifølge Pedersen (2015) en identitetsmarkører ungdom må forholde seg til.

2.1.1 Inkludering og ekskludering

Å være inkludert handler i denne sammenheng om at unge opplever sosial tilhørighet med andre ungdommer og har mulighet til å påvirke egen situasjon slik Paulsen påpeker (Bjørkenes, Delås et al, 2018). Når man står i fare for å bli ekskludert, snakker man ofte om marginalisering. «Marginalisering betegner en prosess eller bevegelse mot utkanten av et samfunn- mot sosial eksklusjon» (Hammer & Hyggen, 2013, s. 16) Ekskludering kommer ofte som en konsekvens av langvarig marginalisering og er ifølge Hammer og

Hyggen (2013) en mer ekstrem situasjon. I ett ungdomsperspektiv kan man si at marginaliserte ungdom er i ytterpunktet og blir vurdert som mindre viktig i ett nettverk, samtidig står man i fare for å bli ekskludert.

2.2 Identitet og Jenkins modell for Identifikasjon

«Identitet - det at vite hvem vi er, hvem andre er, og hva det innebærer- er et irreduktibelt aspekt ved at være menneske og det at leve sammen»

(Jenkins, 2006, s. 154).

Identitet er dermed hvordan vi forstå oss selv, men også hvordan andre forstår oss, og man kan dermed si at identitetsbegrepet har to nivå. Det handler ifølge Jenkins (2006) om å sammenligne, man identifiserer seg med andre ved å se på likheter og ulikheter. Identitet er ikke noe man kan skape slik man vil og Jenkins (2006) påpeker at man er avhengig av andres bekreftelse og validering av identiteten. Prosessen med identifikasjon og identitet skjer kontinuerlig i sosiale relasjoner (Jenkins, 2006). Dermed kan man si at identiteten skapes og utvikles gjennom livet.

Når vi som mennesker møter noen man ikke har møtt før, er noe av det første vi gjør å forsøke å plassere et menneske innenfor vårt sosiale landskap. Vi ser etter kroppsspråk, fremtoning, utseende, stil, språkbruk og deres måte å svare på spørsmål. Alle disse faktorene kan bevisst eller ubevisst avsløre informasjon og gi opplysninger om den vi møter ifølge Jenkins (2006). Den informasjon vi plukker opp gir oss anledning til å gjenkjenne og plassere personen i for eksempel kategorier. Det kan være en person man tenker er suksessfull, med det kan også gå andre veien hvor man ser på noen som mislykket. Vi tolker ut ifra det vi ser og denne lille informasjonen man har tilgjengelig, og Jenkins (2006) påpeker at mennesker ofte kan feiltolke. La oss si man møter en person som ser skitten ut, har slitte klær, lukter vondt og ikke virker helt til stede. Da er det ikke utenkelig at man plasserer denne personen som noen som sliter økonomisk, sosialt og psykisk. Vel uvitende om at denne personen i forkant av møtet havnet i basketak med tyver, måtte løpe for livet og ble satt ut av situasjonen. Har man denne informasjonen ville man kanskje fått et annet bilde. Jenkins (2006) hevder at man ikke kan leve et liv uten identifikasjon, hverken som individer eller kollektiv. Han hevder

også at uten identifikasjon ville mennesker ikke vært i stand til å forholde seg til hverandre på en meningsfull og konsistent måte (Jenkins, 2006). Dermed kan man si at identitet og identifikasjon spiller en sentral rolle i menneskers sosiale liv.

2.2.1 Konformitet og konformitetspress

Konformitet kan ses på som en form for sosial påvirkning, hvor gitt normer påvirker mennesker tanker og atferd (Jenkins, 2006). Dersom man er usikker på hvilke regler som gjelder i en bestemt situasjon, er andres atferd ifølge Jenkins (2006) den mest betydningsfulle informasjonskilden man har tilgjengelig. Mennesker kopierer den atferden andre viser, som man vurderer som riktig, dermed blir en konform.

Konformitet er ifølge Jenkins (2006) uhyre betydningsfullt for barn og unges læring, og forblir viktig gjennom livet.

Konformitetspress er det presset sosiale normer og kulturen man er i, utøver på mennesker slik at deres handlinger, meninger og holdninger er like «alle» andres ifølge Jenkins (2006). Han peker på to motivasjonsfaktorer som kan føre til konformitetspress, den ene er et ønske om å gjøre det rette, det andre handler om å bli positivt betraktet av andre (Jenkins, 2006). I denne sammenheng kan man eksempel si at unge blir utsatt for konformitetspress av samfunnet på den ene siden og ungdommer på den andre. På den ene siden vil samfunnets normer være mot cannabisbruk på grunn av dets ulovlige art. På den andre siden kan det være at ungdom som gruppe mener cannabisbruk er kult, og unge tar i bruk cannabis for å bli betraktet positivt av andre. Jenkins (2006) hevder at konformitet og konformitetspress kan knyttes tilbake til den primære sosialiseringprosessen, hvor de begge er en følelsesmessig variant av menneskers iboende ønske om tilhørighet (Jenkins, 2006).

2.2.3 Jenkins identifikasjonsmodell

Jenkins har utarbeidet en identifikasjonsmodell hvor han beskriver forholdet mellom individuell atferd og kollektive atferd. Modellen benytter seg av tre ulike nivå for identifikasjon. Disse er det individuelle nivå, samhandlingsnivå og det institusjonelle nivå. Modellen har ifølge Jenkins (2006) til formål å fremme vår forståelse av

samfunnet, og kan i denne sammenheng belyse hvilke aspekter som påvirker de unges vurderinger når de konstruerer deres syn på cannabisbruk.

Det individuelle nivå er ifølge Jenkins (2006) nært knyttet til selvet. Selvet kan forstås som en varig og i praksis samtidig syntese av indre selvdefinisjon og ytre definisjoner av oss selv, som andre bidrar med (Jenkins, 2006). Det vil si hvem jeg er defineres ut fra min egen oppfatning av meg selv. Andres oppfattelse om hvem jeg er, bidrar også i min vurdering av meg selv. Utviklingen av vår individuelle identitet er ifølge Jenkins (2006) gjennomgripende sosialt konstruert. Den formes og utvikles kontinuerlig, og starter så tidlig som i den primære sosialisering slik Jenkins (2006) beskriver. Videre fortsetter den individuelle identitet og utvikles i senere prosesser og i vedvarende sosiale interaksjonsprosesser vi omgås, hvor man ifølge Jenkins (2006) gjennom hele livet definerer og redefinerer oss selv og andre. Så man kan si at på dette nivået skapes identitet av individet med hjelp fra kollektivet

Samhandlingsnivået er den menneskelige og sosiale verden som utformes i relasjonene mellom individer og i det som finnes sted mellom mennesker (Jenkins, 2006). Det andre mennesker tenker om oss, er like viktig som det vi tenker om oss selv. Det er ifølge Jenkins (2006) ikke nok å inneha en identitet, identiteten vår må også valideres eller invalidiseres av de vi omgås. På dette nivået formes identiteten med de vi omgås, vi forsøker å forfølge målsettinger og interesser som gjør at de rundt betrakter oss positivt (Jenkins, 2006). For å illustrere kan vi se for oss en skoleklasse med en gruppe ungdomselever. Noen elever har oppdaget «tik tok», som er en app hvor man legger ut morsomme korte videoer. Rykter om denne appen sprer seg og flere i klassen henger seg på trenden. Elevene forsøker altså å bli validert gjennom å forfølge det de oppfatter som gruppens interesser. Jenkins (2006) påpeker derimot at man ikke har noen garanti for at andre tolker våre signaler riktig. Dermed kan de være et tilfelle at skoleelevene misforstår hverandre, og «tik tok» ikke var populært i det hele tatt. På dette nivået møtes og forenes individ og kollektiv og det oppstår en gruppeidentitet.

Det siste nivået kalles *det institusjonelle nivå*. På dette nivået beveger vi oss videre i den kollektive identiteten, og det handler om organiseringen og mønstrene i den menneskelige verden (Jenkins, 2006). Altså de etablerte måtene å gjøre ting på i samfunnet. Nivået består av et nettverk av identiteter ifølge Jenkins (2006). Man kan si

det oppstår en felleskapsidentitet som består av en kombinasjon av det individuelle og det kollektive.

2.3 Nettverksteori

Nettverksteori kan bidra til at leseren kan forstå dataen ut fra sosiale, kulturelle og samfunnsmessige prosesser og sammenhenger. Schiefloe (2015) påpeker at nettverksteori er nyttig for å kartlegge og analysere uformelle sosiale systemer, slik som unges sosiale nettverk er. Nettverksteori vil gi meg mulighet til å ha søkelys på systemer av forventinger fra andre, der dataene får ny informasjon med å benytte begreper om sosialisering som imitasjon, identifikasjon og modellering kan bli interessant å se i lys av mine data. Videre vil jeg med sosiale nettverksteori kunne forsøke å forstå de unges syn på cannabis ut fra prosesser av normdannelse, sosialt press og fellesmisforståelsen. Dette er alle prosesser som er med på å forme oss som mennesker både når det gjelder synspunkt, reaksjoner og væremåter generelt, og i denne sammenheng knyttet til de unges syn på cannabis spesielt.

2.3.1 Sosiale nettverk

Et *sosialt nettverk* kan defineres som «et system av sosiale relasjoner mellom mennesker som samspiller mer eller mindre regelmessig med hverandre, og som forankringspersonene-ego- opplever som sitt» (Bø, 2012). Det vil si i denne sammenheng de vennene og jevnaldrende som de unge definerer som del av sine sosiale nettverk. Et sosialt nettverk er et sett av relativt stabile relasjoner mellom personer, som er uformelle. Nettverk oppstår ifølge Schiefloe (2015) når flere relasjoner kobler seg sammen og knytter personer til hverandre på en eller annen måte. For ungdommer kan dette oppstå for eksempel gjennom skole, hvor en blir venner med medelever som igjen introduserer en for andre skoleelever.

For ungdom er deres sosiale nettverk ifølge Bø og Schiefloe (2007) den arenaen de trenger for å utforske væremåte, sjargong, bekledning osv., i deres søken på egen identitet. Unge er de som er mest utsatt for konformitetspress fra jevngamle venner, men også fra forbilder og kommersielle krefter slik som media og ungdomskulturer (Bø

& Schiefloe, 2007, 141). Dermed er de unges nettverk betydningsfullt for deres utvikling av den individuelle identitet og kollektive identitet. «Ungdom i samspill kommuniserer, påvirker, skaper virkelighetsbilder og danner meninger om hvordan ting er og bør være» (Bø & Schiefloe, 2007, 143). Ungdommer har ifølge Bø og Schiefloe (2007) stor frykt for å bli avvist, og får derfor en sterk solidaritet til nettverket, noe som kan føre til konformitetspress. Denne usikkerheten håndteres ved observere, kopiere og imitere det de andre deltakerne i gruppen gjør (Bø & Schiefloe, 2007).

Et vesentlig motiv for å etablere og vedlikeholde relasjoner i et sosialt nettverk er at andre personers reaksjoner på en selv er et avgjørende element når man bygger og bekrefter egen identitet (Schiefloe, 2015). Den kjente teoretikeren Mead kaller denne prosessen for utvikling av selvet (Schiefloe, 2015). Vi søker ifølge Schiefloe (2015) mot relasjoner som gjør noe positivt for vår egen identitetsutvikling og bekräftelsen av denne. Vi er med andre ord opptatt av å bli anerkjent og likt for den vi er, og ønsker å bli akseptert som en deltaker i det sosiale fellesskap. De menneskene som er av særlig betydning for oss i denne prosessen kaller Mead *de signifikante andre* (Schiefloe, 2015). For at mennesker skal kunne opprettholde en status som deltaker i en gruppe, kreves det en mengde sosiale ferdigheter. Blant disse er ifølge Schiefloe (2015) å tolke situasjoner, tilpasse seg dem og å mestre sosiale og kulturelle forventninger på en kontrollert og fleksibel måte viktig for opprettholdelse av status.

2.3.2 Normdannelse

Normer er regler for hvordan vi bør være, hvordan vi skal se ut, hva vi skal mene. Med andre ord gir normer regler for atferd (Bø, 2018). Normdannelse innebærer ifølge Bø (2018) en felles enighet i et samfunn om hva som er rett og galt. Dersom man ikke følger en norm i et samfunn kalles dette ofte et normbrudd, og det kan ifølge Bø (2018) føre til sanksjoner eller straff.

2.3.3 Sosial press og fellesmisforståelsen

Fiktivt sosialt press handler om den påvirkningen en person utsettes for når de tror at andre ønsker eller forventer en spesiell type atferd av dem, uten at de egentlig gjør det (Schiefloe, 2015). Dette kan for eksempel være at ungdommer begynner med snus fordi

de tror de forventes av dem, mens det egentlig er sånn at de fleste ikke forventer det av andre eller ville gjort det selv. Årsaker til det sosiale presset og denne fellesmisforståelsen handler ifølge Schiefloe (2015) om usikkerhet og et sterkt behov for tilhørighet og aksept. Schiefloe (2015) påpeker videre at ungdommer er sensitive for andres reaksjoner og et opplevd press om å være som alle andre. Dette kalles også konformitetspress, som tidligere nevnt.

2.3. Normalisering og Avvik

For å forstå hva som er normalt og unormalt i denne studien skal jeg ta i bruk Tidemans (2004) prinsipper for å definere normalitet. Videre skal jeg presentere denne studiens perspektiv på avvik.

2.3.1 Tidemans prinsipper for normalitet

Det første prinsippet omtales som *statistisk normalitet*. Det handler om hva som defineres som vanlig eller gjennomsnittlig og innebærer å bedømme normalitet innenfor normalfordelingskurven (Tideman, 2004, s. 120). I en ungdomskontekst kan dette forstås ved å se på sosiale medier. De aller fleste ungdommer har en profil på sosiale medier statistisk sett. Det kan bli vurdert som unormalt dersom en ungdom ikke har det.

Det neste prinsippet for normalitet betraktes som *normativ normalitet*. Det handler i grove trekk om hva som oppfattes og vurderes som normalt og riktig i et samfunn på et gitt tidspunkt. Det kan forstås som en moralsk definisjon av normalitet. (Tideman, 2004, s. 120). Det betyr at hva vi anser som normalt kan endres over tid. Barn utenfor ekteskap ble sett på som uriktig og ble oppfattet som unormalt, i dag derimot er det vanlig å få barn utenfor ekteskap og blir blant folk flest oppfattet som normalt.

Det siste prinsippet for normalitet bli kalt *medisinsk normalitet*. Det handler om at et menneske blir ansett som normal når den er frisk, altså ikke er syk eller på en annen måte blir sett som avvikende (Tideman, 2004.s. 120). Når noen avviker fra normalen kreves det en eller annen form for behandling for å oppnå status som normal. (Tideman,

2004, s. 120). Si en person blir utsatt for en ulykke og får benbrudd. For å bli frisk og gjenoppta status som normal kreves en operasjon, etter en operasjon er det ikke noe som tilsier at det er noe avvikende og unormalt med personen.

2.3.2 Avvik

Et avvik er et fenomen som oppstår i sosiale forhold, gjennom sosial interaksjon og som blir formidlet via normer, verdier og standarder (Hillestad, 2010). Det forteller oss ifølge Hillestad (2010) at et avvik er et relativt fenomen som til enhver tid er avhengig av sosial og menneskelig fortolkning. Det betyr at hva vi kategoriserer som et avvik kan endres over tid, det kan variere fra sted til sted og fra mennesker til mennesker. Avvik handler enkelt om væremåte som skiller seg ut fra normen, og som bryter med det en kultur eller et samfunn anser som normalt eller riktig (Hillestad, 2010). I denne studien defineres avvik ut fra intersubjektivt perspektiv, det vil si at hva som kategoriseres som et avvik bestemmes ut fra og er avhengig av menneskers tolkninger av sosiale handlinger og praksiser (Hillestad, 2010, s. 6). Det betyr i denne sammenheng at det er de unge som definerer hva som er avvikende. Det er de unge som vet hva de ser på som normalt og unormalt blant ungdom.

Den generaliserte andre

Meads «labelingteori» handler om at mennesker særpreg og væremåter ikke er noe som oppstår automatisk hos den enkelte, men det er noe som skjer gjennom interaksjon med andre (Hillestad, 2010). Det vi forstår som menneskelige avvik påføres gjennom samhandling med signifikante andre. Vi gir mennesker «labels» eller merkelapper ut fra hvordan vi opplever dem, og hvilke egenskaper vi tilegner dem, også kalt stigmatisering. Dette gir grunnlaget for hvordan de opplever seg selv (Hillestad, 2010). I denne studien vil avvik i utgangspunktet forstås som de unges oppfatning om ungdommers atferd innenfor deres sosiale kontekst og deres sosiale nettverk, og som de fortolker, betegner og gir merkelapper på. Noe som betyr at avvik forstås gjennom den enkelte ungdom, det kan derfor variere hva de unge informantene ser på som et avvik

2.6 Oppsummering

De teoriene som er presentert i dette kapitlet er alle relevante for denne studien. Jeg kommer til å aktivt bruke begrepene i diskusjonen i kapittel 5. Jeg har mange spørsmål knyttet til ungdommers syn på cannabis. Vil de unges syn på cannabis være knyttet til felleskapet og de sosiale nettverkene? Eller er det den enkelte ungdom som bestemmer? Det blir spennende å utforske og finne ut av.

3.0 Metode

I dette kapitlet blir studiens metodiske tilnærming presentert. En vitenskapelig metode handler om på hvilken måte man tilnærmer seg og forsøker å tilnærme seg virkeligheten på, som innebærer en konsentrasjon om hvordan man samler inn empiri om virkeligheten på best mulig måte (Jacobsen, 2015, s. 16). Jeg skal først gjøre rede for den metodiske fremgangsmåten som er benyttet i studien. Kapitlet skal videre belyse på hvilken måte de empiriske funnene har kommet frem.

3.1 Forskningsmetode

3.1.1 Kvalitativ metode

For å belyse problemstillingen min best mulig har jeg valgt å benytte et kvalitativt forskningsdesign. Formålet med studien er å bygge seg opp kunnskap om ungdommers syn på cannabis. Når jeg skal snakke med ungdom om deres tanker og antagelser om ungdommers syn på temaet, er kvalitativ metode godt egnet. Ved å bruke kvalitativ metode får en mulighet til å samle inn informasjon som sier noe om opplevelser og meninger, denne type informasjon er ikke målbar i statistikk (Dalland, 2017).

Ungdommenes egne meninger og syn på cannabis er kunnskap som kan bidra til en bredere forståelse av ungdommers rusbruk når det kommer til cannabis.

Studien har benyttet seg av individuelle intervju som datainnsamlingsmetode. For å få mer kunnskap om hvordan ungdommene opplever temaet i sin livsverden, må man snakke med dem slik Brinkman (2019) anbefaler. I intervjuene har jeg spurt de unge om deres syn på cannabis, mens de unge har vært opptatt av å gi forklaringer til hvorfor synet er som det er. Målet med denne studien har vært å få tak i ungdommers subjektive opplevelser knyttet til deres syn på cannabis og få en dypere forståelse av dette tema ut ifra informantenes perspektiv. Intervju som metode er da spesielt godt egnet når vi ønsker å få innsikt i ungdommers subjektive forståelse ifølge Thagaard (2018). Jeg vurderte fokusgruppe intervju. Det er et gruppeintervju, hvor informantene responderer på hverandres synspunkter i diskusjonen (Thagaard, 2018). Da ville jeg fått tilgang til en gruppe ungdommers syn på cannabis og bruk av dette illegale rusmidlet. I fokusgruppeintervju vil den enkelte ungdom også kunne svare ut fra hvordan de ønsker å fremstå over for de andre i gruppen, mer enn hva de egentlig selv mener. Denne kunnskapen er også viktig, men da får en tilgang på en annen kunnskap om de unges syn på cannabis. I denne sammenhengen får vi tilgang på kunnskap produsert i en til en samtale med meg som forsker. Jeg ønsket at informantene skulle snakke fritt, og ikke være redd for hva eventuelt andre ungdommer tenkte, derfor gikk jeg bort fra fokusgruppe intervju.

3.1.2 Deduktiv og induktiv tilnærming

I en kvalitativ studie er det to ulike tilnærminger vi kan benytte, induktiv og deduktiv tilnærming.

En induktiv tilnærming til datamaterialet handler om å arbeide med å ta utgangspunkt i dataen for å så kunne utvikle analytiske perspektiver og begreper (Thagaard, 2018). Dette kan jeg gjøre ved å bruke begreper som de unge informantene selv bruker, eller ved å utvikle egne begreper fra min tolkning av datamaterialet. En slik tilnærming tar utgangspunkt i empirien, som deretter legger føring for teorien.

I en deduktiv tilnærming har begrepene som knytter seg til datamaterialet kommet fra teorier som er valgt i forkant (Thagaard, 2018). Man gjenkjenner mønstre i dataen og

knytter våre perspektiver av dataen til teorien (Thagaard, 2018). Denne tilnærmingen tar utgangspunkt i den valgte teorien, som deretter legger føringer for empirien.

Jeg hadde i forkant av intervjuene bestemt meg for å bruke sosial nettverksteori som analyseverktøy. Det gjorde jeg fordi teorien passer godt med temaet jeg valgte. Jeg produserte intervjuguiden med utgangspunkt i valgt teori. I løpet av intervjuene og transkriberingen oppdaget jeg nye begreper og informasjon som gjorde at jeg ønsket å supplere med annen teori. Jeg har derfor en kombinasjon av deduktiv og induktiv tilnærming i denne studien. Thagaard (2018) beskriver denne mellom posisjonen som abduksjon. «Abduksjon fremhever det dialektiske forholdet mellom teori og data» (Thagaard, 2018, s. 184).

3.1.3 Sosial konstruksjonisme

Denne studien benytter seg av en sosial konstruksjonistisk tilnærming for å få en utforskende studie med beskrivende kvalitativ tilnærming. I en slik tilnærming ønsker man å utforske og forstå et fenomen, en prosess eller perspektiver og verdenssyn gjennom personene som er involvert (Caelli et al., 2003) man leter etter de sosiale prosessene som ligger til grunn for at vi forstår et fenomen (Solvang, 2020). I denne sammenheng, ungdommers syn på cannabis. Studien fokuserer på de unge syn på det ulovlige rusmiddelet cannabis, og jeg anser det som naturlig å ha et sosiale konstruksjonistisk perspektiv. Dette fordi sosiale konstruksjonisme tar utgangspunkt i «hvordan aktører og sosiale institusjoner som inkluderer fenomenet i sin virksomhet, bidrar i den sosiale konstruksjonsprosessen» (Solvang, 2020, s. 248).

Et viktig krav innenfor denne retningen er å vektlegge den sosiale samhandlingen som betydningsfull for hvordan fenomen forstås (Solvang, 2020) I denne sammenheng betyr det av jeg undersøker hvordan de unges forståelse av deres syn på cannabis utvikles. Jeg forsøker å finne ut hvordan makten fordeles og hvordan det sosiale samspillet mellom ungdommer fungerer etter anbefaling fra Lock & Strong (2014).

Denne retningen er opptatt av hvordan forståelser og mening er de grunnleggende aspektene ved menneskers aktiviteter (Lock & Strong, 2014). I denne sammenheng vil mening være relatert til hvordan symbolbasert språk gir personer en allmenn enighet om hvordan symbolene skal fortolkes (Lock & Strong, 2014). I denne studien vil det være

jeg som intervjuer og informant som snakker sammen og skaper en felles forståelse for hvordan de unges syn på cannabis er. Et annet kjennemerke med sosial konstruksjonisme er at meningen og erkjennelsen mennesker gir sine erfaringer kommer frem gjennom sosial samhandling (Lock & Strong, 2014), noe som tilsier at jeg ikke objektivt henter de unges syn på cannabis, men kunnskapen skapes i relasjon til meg som intervjuer. All tolkning er allikevel ikke mulig, fordi erkjennelsen og meningen handler om en allmenn enighet om hvordan symboler skal fortolkes ifølge Lock & Strong (2014).

Måten mennesker erkjenner og gir mening til erfaringene sine er knyttet til tiden en lever i, og hvor man befinner seg (Lock & Strong, 2014). Noe som betyr at de unges erfaringer kan oppleves ulikt, på tross av at erfaringene er like. I denne studien vil det kunne relateres til de unges syn på bruk av cannabis. Ungdommene befinner seg i ulike kontekster, de er ulike i alder og kommer fra ulike sosioøkonomiske forhold. Innenfor denne retningen anser man at mennesker definerer seg selv i egne liv, og er sosialt konstruerte vesener (Lock & Strong, 2014). I lys av dette kan retninger innenfor denne teorien hevdes å ha skepsis til at som kan kalles realisme og objektiv vitenskap fordi mener man at det ikke finnes en generell sannhet om hvordan mennesker samhandler (Lock & Strong, 2014)

I et konstruksjonistisk perspektiv er det viktig å problematisere spørsmålet i seg selv (Solvang, 2020) slik at i denne studien er det de unges forklaringer og argumenter for synet de unge har på cannabis som er interessant, ikke nødvendigvis selve synet. Gjennom dette perspektivet bli det klart at vi ikke er fastlåst i historie og tradisjoner, men kan rekonstruere vår virkelighet (Solvang, 2020), noe vi ser tydelig i denne studien ved at de unge bruker forklaringer i et før-nå perspektiv når de skal belyse synet de mener ungdommer har på cannabis.

3.1.4 Semistrukturerte forskningsintervju

I denne studien har jeg benyttet meg av semi- strukturerte intervju. Når man har semi- strukturerte intervju har man en målsetting om å forstå informantenes perspektiv (Dalland, 2017). Denne strukturen innebar at jeg i forkant av intervjuene planla de ulike temaene vi skulle snakke om med påfølgende oppfølgingsspørsmål som var utformet i en intervjuguide (Vedlegg 4). Hovedtemaene ble utarbeidet med utgangspunkt i

generelle spørsmål som ga ungdommen anledning til å belyse hvordan de mener ungdomskulturen er og hvilke tanker de har om ungdommers syn på cannabis. I intervjuene var jeg åpen for at ungdommene kunne innlede tema som jeg ikke hadde planlagt på forhånd slik som Postholm & Jacobsen (2018) anbefaler. For å sikre at ungdommene fikk anledning til å bidra med tema som de mente var relevante, fikk alle spørsmål om de hadde noen tanker om hva de mente var viktig jeg spurte dem og eller andre ungdommer om når jeg som forsker ønsket å lære mest mulig om ungdommers syn på cannabis.

3.2 Gjennomføring av undersøkelsen

3.2.1 Utvalg og rekrutteringsprosessen

Studien har anvendt strategisk utvelging av informanter. Ved en strategisk utvelging velger en informanter ut fra personenes kvalifikasjoner eller egenskaper som er strategiske i henhold til problemstillingen ifølge Thagaard (2018). For å få en dypere forståelse av ungdommers syn på cannabis, må jeg snakke med akkurat ungdommer som vet hvordan det egentlig er. Studien tar for seg ungdommers perspektiv på hvilket syn de mener ungdommer generelt har på cannabis. Jeg anså det som hensiktsmessig å snakke med ungdom som er ulike, med tanke på alder, kjønn og bakgrunn. Ulikhet gir mulighet til å se på bredden i ungdommers generelle syn på cannabis, samtidig som jeg har et så lite utvalg at jeg ikke kan sammenligne mellom kjønn, alder og bakgrunn. Målet med intervjuene var å få tak i informantenes egne beskrivelser av den livssituasjonen de er i, og at ungdommene da selv beskriver hvilket syn de har på cannabis i tråd med Dalland (2017) anbefalinger. Informantene som deltok i studien, måtte oppfylle følgende kvalifikasjon:

- Være i alderen 16-20 år.

Jeg anså det som tilstrekkelig med fem til ni informanter. I vurderingene av utvalgets størrelse ble det sett i lys av studiens tidsperspektiv og tilgjengelighet etter anbefaling fra Thagaard (2018). Jeg endte opp med å intervju 7 ungdommer fra tre middels store byer i landet.

Tabellen nedenfor viser en oversikt over informantene med fiktive navn (Tabell 1

Informant	Kjønn	Alder
Sebastian	Gutt	17
Karoline	Jente	18
Tonje	Jente	18
Hans	Gutt	20
Silje	Jente	19
Frida	Jente	16
Thomas	Gutt	18

Tabell 1, informanter

I løpet av rekrutteringsprosessen har jeg møtt på flere utfordringer. Jeg startet rekrutteringsprosessen med å kontakte flere videregående skoler for å høre om de kunne videreformidle prosjektet. På grunn av Covid-19 var dette vanskelig å få til. Covid-19 har også bidratt til å by på andre utfordringer i prosessen, hvor jeg har måttet finne ulike måter og kontakte og møte informanter på i henhold til enhver tids gjeldende smittevernregler og myndighetenes anbefalinger.

Jeg endte derfor opp med å ta i bruk eget nettverk for å høre om de visste om egnede kandidater de kunne videreformidle prosjektet til. Kontakten ble gjort via telefon og epost hvor de ble bedt om å videreformidle prosjektet til de aktuelle kandidatene. Kandidatene som var interessert i å delta i prosjektet ble bedt om å selv ta kontakt med meg, det skulle ikke skje via de som opplyste om prosjektet. Dalland (2017) mener at ved å la noen andre spørre informanten om de ønsker å delta i en studie, gir man informanten anledning til å vurdere om en vil delta og er mye friere til å takke nei enn hvis en selv finner informanten. På den måten kunne ungdommene få informasjon om prosjektet uten å være i kontakt med meg. Jeg fikk dermed ikke personopplysninger om informantene før de hadde samtykket til det i tråd med Thagaard (2018). I henhold til Brinkman (2013) vil det at ungdommene selv måtte ta kontakt med meg bidra til å sikre konfidensialitet og forhindre at personene som videreformidlet prosjektet fikk kunnskap om hvem som valgte å delta. Seks av syv informanter hadde avtalt intervjuet på forhånd via telefon.

Informant nummer syv ble rekruttert ved bruk av snøballmetoden (Thagaard, 2018, s. 56). I forbindelse med et av de avtalte intervjuene, sa en informant at hen kjente flere som kunne være aktuelle, om jeg hadde behov for flere informanter. Informantene hadde fortalt sine bekjente om at de skulle delta i prosjektet og flere av disse hadde vist sin interesse, hvor en av disse hadde sagt at hen ønsket å stille etterpå.

3.2.2 Intervjusituasjonen

Intervjuene har blitt utført på ulike måter og steder. I møte med de unge var jeg opptatt av at de selv kunne velge sted for intervju, da det ifølge Repstad (2007) kan gi mer trygghet for informanten å ha intervju i et miljø som er kjent. I forkant av intervjuene var jeg opptatt av å spesifisere for ungdommen som deltok i studien at jeg ikke måtte få informasjon om en tredjepart under intervjuet. I utførelsen av intervjuene møtte jeg tre av informantene på ulike steder som de ønsket. En av informantene møtte jeg på et møterom på arbeidsplassen deres etter åpningstid. To av informantene møtte jeg hjemme hos den ene parten, hvor intervjuet foregikk på ett rom mens den andre ventet i et annet rom og vice versa. Fire av intervjuene ble utført via telefon og zoom på grunn av smitteverntiltak i det aktuelle tidsrommet. Intervjuene varte mellom 25 minutter og 60 minutter, i gjennomsnitt 44 minutter. Samlet gav dette 84 A4 sider transkriberte intervjuer.

3.2.3 Innhold i dataene

Under intervjuene vekslet ungdommene med å beskrive generelle tanker rundt hvordan de tror ungdommer syn på cannabis er, til uttalelser om hvordan de selv opplever det i sine miljøer. Jeg ønsket at ungdommene skulle snakke fritt og oppleve at de ble hørt. Jeg valgte derfor å unngå å avbryte og lot dem snakke ut, for å så stille oppfølgings spørsmål knyttet til de tema de var opptatt av og jeg introduserte nye tema der det ble nødvendig.

I løpet av intervjuene fikk jeg gjennomgått alle spørsmålene fra intervjuguiden. Noen av informantene svarte nei eller usikker på noen av spørsmålene og da falt naturligvis noen av oppfølgings spørsmålene bort. Noen av informantene hadde mye å dele hvor flere av

spørsmålene kom opp uten at jeg behøvde å spørre, mens andre var mer korte i svarene og hadde behov for at jeg tok mer styring.

3.3 Analyse av intervjuene

Dette avsnittet redegjør for analyseprosessen og hvordan jeg gikk frem når jeg skulle analysere den innsamlede dataen. Prosessen med å analysere startet allerede da jeg utførte selve intervjuene. Under intervjuene gjorde jeg meg noen tanker og noterte disse ned i en notatblokk. Når jeg skulle transkribere ned intervjuene var jeg opptatt av å gjøre det fortløpende, slik at inntrykket fra samtalene var ferskt i minnet. I transkriberings prosessen ble jeg overrasket over hvor mye innhold jeg ikke hadde lagt så godt merke til under intervjuene. Når jeg skrev ned og leste gjennom intervjuene fikk jeg ideer om fortolkninger, disse ble notert under de unges utsagn. Det var god lyd kvalitet med lite støy fra omgivelsene på båndopptakene, noe som bidro til å gjøre transkriberingen enklere, da jeg hørte godt hva de unge fortalte. Intervjuene ble lest gjennom flere ganger, slik at jeg fikk god oversikt over datamaterialet, Thagaard (2018) påpeker at grundig gjennomgang av teksten kan åpne opp for å oppdage nye mønstre i dataen. Jeg opplevde selv å få en dypere forståelse for dataen etter jeg hadde lest gjennom innholdet flere ganger.

3.3.1 Tematisk innholdsanalyse

Studien benytter seg av en tematisk analyse. Denne måten er nyttig for å analysere mine data, fordi jeg er interessert i å gå i dybden på de enkelte temaene som er representert i studien slik Thagaard (2018) beskriver. Studiens problemstilling blir diskutert ut fra sosial nettverksteori og teorier om sosial identitet. I en tematisk analyse tenker en at virkeligheten kan bli tolket på ulike måter, og forståelsen avhenger av den subjektive tolkningen ifølge Graneheim & Lundman (2003). En tekst har alltid flere tolkningsmuligheter og meningen jeg tillegger dataene vil være med eget utgangspunkt og ståsted. For å argumentere for at funnene skal være troverdig, vil jeg vise frem stegene i analyseprosessen som anbefalt av Graneheim & Lundman (2003). Dette gjør jeg å vise hvordan ungdommenes sitater blir tolket via konsentrerte kategorier og tema til analytiske hovedtema og under-tema.

Når jeg var ferdig å transkribere intervjuene, skrev jeg ned kommentarer jeg hadde under de enkelte sitatene. Jeg brukte også tusj til å markere viktige poeng, som kunne belyse problemstillingen, dette betegnes som koding ifølge Graneheim & Lundman (2003). Når jeg hadde lest gjennom teksten, og fikk oppsummert det jeg hadde markert som viktige poeng i teksten hadde jeg utarbeidet meg noen kategorier. Kategorier jeg kom frem til er meninger som er gjentakende og har likheter eller står i kontrast i dataen etter Graneheim & Lundman (2003) anbefaling. En kategori beskriver det utrykte innholdet i teksten ifølge Graneheim & Lundman (2003). Det var noen ganger i analyseprosessen utfordrende å finne en passende kategori, da var jeg spesielt opptatt av å ikke ekskludere innhold som kunne knyttes til mening. Etter Graneheim & Lundman (2003) anbefalinger bør dataen ikke havne mellom flere kategorier, selv om dette har vært utfordrende å få til da menneskelige erfaringer er sammensatte. Jeg har da brukt tid på å gå gjennom dataen flere ganger for å finne den rette kategorien. Kategoriene ble lagt inn i et skjema hvor konsentrerte meningsenheter innenfor disse kategoriene ble analysert på et mer fortolkende nivå, deretter organiserte jeg kategoriene i mer overordnede hovedtema og undertema. Tema er ifølge Graneheim & Lundman (2003) et uttrykk for det latente innholdet i teksten.

De teoriene som er presentert i forrige kapittel ble også brukt som verktøy i analysen. Jeg har benyttet meg av deduktiv tilnærming, fordi jeg hele tiden har lett etter og tatt i bruk sentrale begreper fra den valgte teorien. Empirien gjorde også at jeg benyttet meg av induktiv tilnærming, ved at jeg kom frem til andre tema og teorier som jeg ikke hadde vurdert i forkant. Denne prosessen har vært krevende og utfordrende, men samtidig lærerik og interessant.

Det finnes kritiske innvendinger mot tematiske analyser. Kritikken handler om når man kombinerer informasjon om hvert tema fra informantene, løsrives deler av de opprinnelige dataene fra sammenhengen det ble presentert i (Thagaard, 2018). Dette fører til at informantens forståelse av egen situasjon får en mindre fremtredende plass (Thagaard, 2018). Samtidig kan denne måten å sortere data på ivareta informantens anonymitet, da beskrivelsene deres blir samlet i felles tema, og det kan bli vanskeligere for den enkelte informant og bli gjenkjent av andre ifølge Thagaard (2018). Tematisk analyse belyser synspunkter som er felles for informantene som kan bidra til at de unge

informantene kan kjenne seg igjen i en felles forståelse av andre ungdommer slik Thagaard (2018) forklarer.

Jeg valgte tematisk analyse fordi det virket som en oversiktlig og strukturert måte å analysere datamateriale på. Jeg har ved hjelp av denne analyseteknikken fått mer forståelse og innsikt over innholdet i dataen, og jeg har fått gå nærmere inn i på hvert tema. Dette har bidratt til å belyse studiens problemstilling. I tabellen under ser man et utdrag av min analyse.

Tabell 2: korte utdrag og eksempler av min tematiske analyse (Dette er ikke en komplett tabell, kun et utdrag for å illustrere analyseprosessen)

Reproduksjon av data fra intervju		Analytisk nivå: data blir tolket	
1. Meningsenhet	2. Konsentrert meningsenhet	3. Under tema	4. Hovedtema og utfall
Originale sitat av de unge	Konsentrert mening av hva de unge sier	De unges syn på cannabis	De unge syn på cannabis
<i>Jeg tror det er mer vanlig enn det, spesielt eldre mennesker tror</i>	Det er vanlig	Normalt	Normalisering
<i>Synes det burde være legalisert</i>	Burde vært lovlig	Legalisering	Normalisering
<i>Det er mange som lurer på hva det er og hvordan det fungerer</i>	Interessert og vil vite mer	Nysgjerrige	Normalisering
<i>Det er det at hvis du henger med noen som gjør det, at det blir press</i>	Når venner bruker det, øker ønske om å bruke det selv	Press	Avvik

<i>Det skjer rundt deg. Så du føler på det presset, at kanskje det er så vanlig liksom</i>	Det er utbredt og vanlig, og ungdom ønsker å bli sett som normal	Press	Avvik
<i>Folk som har vært borti det, prøver ofte å forklare deg, så blir du også litt engasjert eller synes det er spennende og så blir man dratt med litt</i>	Andres erfaringer og opplevelser engasjerer og skaper spenning	Spenning	Avvik

3.4 Forskningsprosjektet reliabilitet og validitet

For å sikre at oppgaven er troverdig har jeg etterstrebet å beskrive hvorfor jeg har tatt de valgene jeg har tatt, dette gjelder valg av teori, metode og analyse. Validiteten og reliabiliteten i forskningen vil øke dersom funnene er presentert på en måte som lar leseren se etter alternative tolkninger ifølge Graneheim & Lundman (2003).

3.4.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet, og innebærer en redegjørelse for utviklingen av data (Thagaard). For å kunne oppnå reliabilitet handler det hovedsakelig om at forskningsprosjektet skal kunne reproduseres og gjentas (Postholm & Jacobsen 2018).

Reliabilitet handler også om overførbarhet, og spørsmålet om i hvilken grad forskningen kan overføres til andre settinger eller grupper blir viktig ifølge Graneheim & Lundman (2003). Gobo (2004) påpeker at det er rettet mye kritikk om overførbarhet i kvalitative studier. Slik Gobo (2004) forklarer det begrunnes kritikken med at menneskets subjektive erfaringer ikke kan direkte overføres til andre settinger og grupper, fordi de ikke er representative for resten av befolkningen. Derimot kan mønstre i temaene ifølge Gobo (2004) ha overførbarhet til lignende situasjoner. I denne

sammenheng kan de unges informasjon bidra til å belyse motivasjoner, erfaringer og typiske situasjoner ungdommer opplever når det kommer til deres syn på cannabis.

For å gjøre det enklere for leseren å avgjøre reliabiliteten i denne studien må man ifølge Graneheim & Lundman (2003) gi en klar beskrivelse av kulturen og konteksten, valg av informanter, datainnsamlingen og analyseprosessen. Grunnen til dette er at andre som forsker skal kunne utføre lik studie og kunne komme frem til lignende resultater slik Larsen (2012) påpeker. I metodekapittelet har jeg etterstrebet å forklare hvordan jeg har gått frem innsamlingen og tolkningen av dataen, for å styrke reliabiliteten.

At studien er troverdig avhenger også a informantenes kjennskap til meg, deres opplevelse av intervjuet, konteksten og relasjonen til temaet. Disse faktorene kan påvirke hvordan informantene valgte å dele sine erfaringer med meg, og utviklingen av de empiriske dataene (Dalland, 2017; Thagaard, 2018). Jeg hadde ikke en personlig relasjon eller kjennskap til informantene i forkant av intervjuene, men jeg hadde kjennskap til tredjepersoner som videreformidlet mitt spørsmål om deltakelse til studien og informasjon om studien til kandidater de kjente som kunne være aktuelle. Fordi jeg skulle snakke med ungdommer, som kanskje ikke hadde opplevd lignende situasjoner forsøkte jeg å følge Thagaard (2018) sine råd om å ufarliggjøre intervju situasjonen. Dette gjorde jeg ved å ha en rolle som uvitende, hvor det var ungdommen som skulle lære meg om hvordan det er. Jeg stilte spørsmål på en måte som var åpen for at alle svar var riktige svar og opplevde at ungdommene ikke plasserte meg i en overordnet rolle etter Thagaards (2018) anbefalinger.

Informanter som opplever seg misforstått, kan ifølge Thagaard (2018) bruke lang tid på å argumenter og resonnerer. Dette kan være et uttrykk for at informanten ikke opplever en trygg posisjon i forhold til forskeren (Thagaard, 2018). Ungdommene jeg snakket med tok initiativ, og var aktive i intervjuene, som jeg ser som et tegn på at de opplevde seg komfortable i situasjonen. Flere av de unge snakket over lengre tid uforstyrret, noe som kom tydelig frem under transkriberingen. Jeg opplevde ungdommene som trygge og oppriktige i intervjusituasjonen. Jeg brukte tid både før, under og etter intervjuet for å forsikre meg om at de opplevde situasjonen som trygg og komfortabel.

Intervjuene med ungdommene kan være negativt påvirket ved at jeg stiller spørsmål om et tema som er ulovlig og som det kan være knyttet mye stigma rundt. Det var viktig for meg at ungdommene ikke opplevde å bli konfrontert i løpet av intervjuene. For å unngå dette, brukte jeg mye tid i forkant av intervjuene å reflektere rundt hvordan spørsmålene ble stilt. Jeg forsøkte og å forklare ungdommene i forkant av intervjuene at jeg i denne situasjonen ikke hadde noen meninger om hva som var rett og galt av svar, og som tidligere nevnt var uvitende i forhold til hva som foregår i ungdomskulturen nå og ønsker å lære mest mulig av det de unge kan om tema.

Flere av informantene fortalte at de hadde vært nervøse og usikre på situasjonen i forkant av intervjuene, men etter å ha gått gjennom intervjuet synes de det hadde gått bra og ikke var noe å være redd for. Det kan tenkes at noen av svarene kan være påvirket av usikkerhet og nervøsitet, samtidig som jeg i etterkant opplevde at ungdommene var oppriktige og trygge i situasjonen.

3.4.2 Validitet

Validitet går ut på i hvilken grad en metode undersøker det den sier den skal undersøke (Kvale og Brinkmann, 2015). Thagaard (2018) påpeker at validiteten styrkes ved kritisk gjennomgang av analyseprosessen. Jeg har forsøkt å gi så god som mulig innsikt over mine valg og vurderinger gjennom forskningsprosessen. Dette for å vise leseren hvordan jeg har kommet frem til dataen. Thagaard (2018) påpeker at man skal gjøre forskningen transparent for leseren, slik at det er mulig for leseren selv å vurdere prosjektet kvalitet og utviklingen av dataen. Noe jeg har forsøkt ved å beskrive mitt teoretiske ståsted, fordi det representerer og setter grunnlaget for de konklusjonene og tolkningene jeg har kommet frem til i oppgaven. Det teoretiske grunnlaget i denne studien er fremlagt i tidligere kapitler, og består av tidligere forskning knyttet til tema og teorier som er sentrale i analysen og drøftingen av data. Videre har jeg i analyseprosessen hatt kritisk gjennomgang av dataen, for å vurdere gyldigheten og relevansen til mine tolkninger knyttet til mitt tema og problemstilling. Dette bidrar ifølge Thagaard (2018) til å styrke validiteten i studien.

Validitet handler om hvordan vi tolket data, og om de tolkningene jeg som forsker har kommet frem til er gyldige (Thagaard, 2018). Når man forsker, må man ha en kritisk

gjennomgang om hva vi baserer våre tolkninger på. Noe som er viktig for den forståelsen vi utvikler, er om man har en tilknytning til det miljøet vi undersøker eller om man har en posisjon som utenforstående ifølge Thagaard (2018). I mitt prosjekt kan man si jeg hadde en tilknytning til feltet ved at jeg brukte eget nettverk når jeg skulle finne unge informanter til studien. Dette har medført både fordeler og ulemper for studien. På den ene siden kan dette ha bidratt til å gjøre situasjonen «tryggere» for de unge informantene ved at noen de kjenner godt har gått «god» for meg som person, og ufarliggjort situasjonen. På den andre siden kan det tenkes at det at jeg ikke har hatt en posisjon som helt utenforstående kan ha påvirket de unge informantenes svar, ved at de frykter at andre skal få kjennskap til hva de sier. Jeg har derimot gitt uttrykkelig informasjon til informantene om min taushetsplikt. Jeg mener likevel at jeg har fått mye relevant og viktig informasjon fra de unge som belyser min problemstilling.

Validiteten handler også om at tolkninger fra andre studier kan bekrefte hverandre (Thagaard, 2018). På tross av at jeg ikke fant tidligere forskning om ungdommers syn på illegale rusmidler, ser jeg allikevel flere likhetstrekk mellom mine resultater og resultater fra annen tidligere forskning som jeg presenterte i innledningskapittelet.

Temaet i denne studien og den forståelsen som er kommet frem, kan være relevant for de som arbeider forebyggende med ungdom og unge voksne og rus. Denne studien er dermed ifølge Thagaard (2018) overførbar, og kan være relevant i større sammenheng. Noe som bidrar til å styrke validiteten i denne studien ifølge Thagaard (2018).

3.5 Ethiske overveielser

For å få ungdommene til å dele sine opplevelser og erfaringer med meg, er jeg avhengig av deres tillit. Det vil si at de unge må oppleve at de blir ivaretatt ordentlig når de skal delta i forskningen. Ethiske forpliktelser bidrar til å ivareta tilliten til forskningen ifølge Dalland, (2017). De etiske retningslinjene handler blant annet om å sikre seg informert samtykke, formidle hvilke konsekvenser det er av å delta i forskningsprosjektet samt å sikre konfidensialitet (Thagaard, 2018).

I tråd med NSD sine retningslinjer anvender jeg personopplysninger fordi jeg tar opp samtalene på bånd. Dette er opplysninger og vurderinger som kan knyttes til enkelt personer. Studien tar ikke for seg personidentifiserende informasjon utover båndopptak. Siden studien anvender båndopptak, må jeg ha samtykke fra ungdommene til å kunne ta opp samtalen. Thagaard (2018) påpeker at for at deltakerens samtykke skal være gyldig, innebærer det at samtykke skal være informert, frivillig og uttrykkelig. Det vil si at de unge skal få informasjon om prosjektet, og hva det skal brukes til. Videre hvilke konsekvenser det kan ha for dem og delta i prosjektet, samt at det er de unge som bestemmer om de ønsker å delta. Det ble utdelt intervjuforespørsel (Vedlegg 2) som inkluderer alle NSD sine anbefalinger for informert samtykke og dette ble sendt på epost i forkant av intervjuene, de unge fikk også utdelt skjema før vi startet de fysiske intervjuene. Jeg satt av tid til å gå grundig gjennom innholdet i intervjuforespørselen og samtykkeskjema muntlig med de unge før selve intervjuet startet, uavhengig om vi snakket fysisk, på tlf eller zoom. Samtykkeskjemaet (Vedlegg 3) ble signert før intervjuet startet. I forbindelse med de intervjuene som ble foretatt på telefon og zoom, fikk jeg tilsendt elektronisk signering i forkant. Dalland (2017) påpeker at det er anbefalt å få skriftlig samtykke slik at jeg som forsker har noe å se tilbake på dersom det skulle oppstå uenigheter eller tvil. Intervjuforespørselen (Vedlegg 2) inneholdt opplysninger om behandlingsansvarlig, prosjektansvarligs og veileders kontaktopplysninger. Videre var det informasjon om formålet med studien, hva opplysningene skal brukes til og frivillig deltakelse som betyr at de har mulighet til å trekke seg når som helst uten å måtte begrunne det. Videre inneholdt det informasjon om hvordan opplysningene vil bli oppbevart og slettet samt anonymisering, metode, konfidensialitet og hvem som har tilgang til opplysningene. Det er også informert om at prosjektet er meldt til NSD (personvernombudet) etter anbefalinger fra Thagaard (2018). Søknaden med samtykkeskjema ble godkjent (Vedlegg 1).

Når vi skal behandle personopplysninger konfidensielt, vil det si ifølge Thagaard (2018) at deltakerne i prosjektet anonymiseres i resultatene. Videre at opplysningene om dem, det vil si de digitale intervjuene, er lagret på en forsvarlig måte. Personopplysningene om deltakerne som har samtykket er oppbevart separert fra datamaterialet. Oppbevaringen av personopplysningene er nærmere beskrevet i intervjuforespørselen (vedlegg 2). Når en skal anonymisere noen betyr det at ingen skal kunne identifisere

personen gjennom datamaterialet eller i ferdige presentasjoner (Thagaard, 2018). I intervjuene har jeg stilt spørsmål om generelle forhold, eks. hvordan de tror ungdommer syn på cannabis er. Dette stiller krav til konfidensialitet, diskresjon og en forsvarlig oppbevaring av materialet. Jeg skal kunne gjengi uttalelser uten at det skal kunne spores tilbake til informantene. Da temaet for studien omhandler det ulovlige rusmiddelet cannabis, kunne jeg få informasjon om forhold som kan være kriminelle noe som ikke var hensikten å bli identifisert med. Derfor var det viktig at det fremkom tydelig for ungdommene at jeg ikke ønsket å få noen opplysninger om deres personlige erfaringer knyttet til cannabis, men deres generelle tanker rundt ungdommers syn på cannabis. NSD presiserte også overfor meg at det var viktig å opplyse ungdommen om at jeg ikke skulle få identifiserbar informasjon om tredjepersoner i intervjuene. Det ble nøye forklart til ungdommene i forkant av intervjuene. Oppgaven bruker anonymiserte navn i fremstillingen av datamaterialet. Oppgaven oppgir ikke bakgrunnsinformasjon om de unge som deltar i studien.

Det har vært viktig å møte de unge med respekt og åpenhet. Jeg har i forkant av intervjuene forklart at jeg ikke har kunnskap om det å være ungdom i dag, og det er de som skal lære meg hvordan det er. Det har også vært viktig å påpeke at jeg ikke har meninger om hva som er rett og galt i samtalen, mitt ønske var å lære fra dem. Produsering av ny kunnskap skal ikke gå på bekostning av menneskers integritet og velferd påpeker Dalland (2017). Jeg er utdannet barnevernspedagog som innebærer at jeg har utdanning i å snakke med barn og unge, men har allikevel reflektert nøye rundt hvordan jeg skulle snakke med de unge på en god måte. Jeg ønsket å ivareta ungdommene jeg snakket med, i løpet av prosessen har jeg forsøkt å gjøre det gjennom å ta pauser, stille spørsmål og avsluttet samtalene med å høre hvordan ungdommene opplevde situasjonen. God forskningsetikk innebærer ifølge Thagaard (2018) også at personer som deltar i forskningen ikke blir påført unødvendig belastning og skade

4.0 Presentasjon av funn

Funnene bygger på analysen som er gjennomført for å svare på problemstillingen: Hvilket syn har ungdommer på bruk av cannabis som rusmiddel? I empirien forteller de unge om hvilket syn de har på cannabis, og de unge har vært opptatt av å forklare hvorfor det er slikt. De unges syn på cannabis ga to hovedtema som er sentrale, og det er normalisering og avvik. Begge hovedtema har undertema som er med på å belyse hovedtema og problemstillingen. Jeg vil nå presentere funnene og starter med hovedtema: Normalisering.

4.1 Normalisering

Et av de viktigste funnene i denne studien er at cannabis og cannabisbruk oppleves som normalt blant ungdom. I dette avsnittet skal jeg presentere tankene de unge informantene deler om det som i denne sammenheng blir omtalt som normalisering av cannabis. De unge både konstaterer at cannabisbruk er normalisert og de forklarer hvorfor de mener denne endringen har skjedd.

De unge informantene mener at cannabis er normalisert fordi de mener at cannabis er et utbredt tema i dag. Samtidig forteller andre ungdommer igjen at cannabis ikke er fullt akseptert blant ungdom generelt, men beveger seg i en retning mot å bli normalt. For å argumentere for at cannabisbruk blir mer og mer normalisert viser de unge til utbredelse, omfang, sosiale medier og legalisering.

4.1.1 Vanlig

Informantene har delt sine tanker med meg om mulige årsaker til det de mener er en normalisering av cannabisbruk. Når de unge deler sine tanker om hvorfor det er blitt mer vanlig å bruke cannabis, sammenligner de det med hvordan de mener det var før. Thomas sitt sitat står som et konsentrert utsagn: *«Jeg tror at nesten alle vet om det, alle har hørt om det. Men, jeg tror at, for å si det sånn, den eldre generasjonen har mye mer*

imot det, enn den yngre generasjonene, så det er jo på vei til å bli normalisert i hvert fall» (Thomas, 18 år).

Thomas forklarer videre at ungdom ikke har noe særlig innvendinger når det kommer til cannabisbruk, ungdom forstår at det er noe som skjer rundt dem, og det er greit. Voksne og eldre derimot har ifølge de unge mer imot cannabis og ser på det som et problem i samfunnet. Silje forklarte det slik: *«Jeg tror det er mer vanlig enn det, spesielt eldre mennesker tror» (Silje, 19 år).*

Videre argumenterer de unge med at de kjenner til ungdom som benytter det, slik Hans forklarer det:

«[...] det er nokså normalt nå at uansett hvilken ungdomsgjeng du er i, som, om ikke fast, så kjenner du hvert fall noen som har prøvd det et par ganger hvert fall, [...] Jeg føler det er så normalt nå, at uansett.. si en gruppe på for eksempel femten da, så har du uansett en som holder på med det eller har interessen av det [...]» (Hans, 20 år).

Hans forklarer at det er vanlig å kjenne noen som utforsker cannabis, og generelt sett i et ungdomsnettverk vil det være ungdom som har prøvd det eller er interessert i å prøve cannabis.

De unge underbygger normalisering av cannabis med at det er normalt at ungdommer er nysgjerrige på cannabis. De sier at nysgjerrighet er en naturlig del av ungdomstiden, og når det gjelder cannabis blir det et mer gjeldende tema etter hvert som de blir eldre. De forteller at fest og alkohol blir en viktig del av ungdomstiden og etter hvert er det flere unge som beveger seg lengre og begynner å flørte med cannabis.

De unge forklarer at i forbindelse med at cannabis er et utbredt tema, får de mer tilgang på informasjon om det. Tonje forklarer videre at cannabis som tema opptar ungdom generelt. Det er noe ungdom flest lurere på og forsøker å finne mer informasjon om *«Det er noe man må utforske, og finne mer ut av» (Tonje, 18 år).*

De unge peker på informasjon både positiv og negativ om cannabis som en faktor som pirrer deres nysgjerrighet. De forteller at det blir snakket mye om cannabis både på skole, men også i media, noe som gjør dem mer interessert i temaet. Sebastian forklarer

det enkelt slik: «*Det [at alle prater om det] skaper mer nysgjerrighet*» (Sebastian, 17 år)

Noen av de unge mener at ulovligheten med cannabis gjør dem mer nysgjerrige. De undrer seg over hvorfor det er ulovlig. «*Dette er noe man ikke har lov til, så hvorfor får man ikke lov til det og sånt som det. Man blir litt nysgjerrig, ønsker å finne mer ut av det*». (Sebastian, 17 år).

Sebastian peker på nysgjerrighet som en bidragsyter når det kommer til normalisering av cannabis. «*Det blir jo på en måte litt mer normalisert fordi [...] når mer og mer folk er nysgjerrig så kommer det mer informasjon om det*». (Sebastian 17 år).

Forklaringen til Sebastian er at når ungdom er nysgjerrig, søker de informasjon om det de er nysgjerrig på. Dette gjør at de får mer og mer informasjon.

I de unges argumentasjon for normalisering benytter deg seg av «før og nå» forklaringen, og at de kjenner andre som benytter seg av cannabis. De unge argumenterer også for at utbredelse gir nysgjerrighet, samt ulovlighet gir nysgjerrighet. Dette er argumenter som de unge bruker for å forklare at cannabis blir mer og mer normalisert.

4.1.2 Omfang

I samtaler om normalisering dukker tema opp om hvor vanlig eller uvanlig cannabis er i deres sosiale nettverk. De unge opplever at cannabis og cannabisbruk er noe ungdom flest må forholde seg til, det er blitt en vanlig del av deres hverdag. Thomas forteller at cannabis er noe ungdommer vil utforske: «*En del ungdom har lyst å på en måte prøve det eller har prøvd det, eller bare på en måte er der litt da*» (Thomas, 18).

Flere av de unge forteller videre at cannabisbruk er noe som ofte skjer på fest og sosiale sammenkomster blant ungdom. Tonje forklarer det slik «*[...] Jeg tror de fleste kjenner noen som gjør det på fest, det tror jeg*». (Tonje, 18 år)

Jeg forstår de unge som at det ikke er uvanlig for ungdom å observere eller høre om cannabisbruk under sosiale sammenkomster. Det er ikke nødvendigvis noe som alle ungdommer gjør, men det likevel ikke uvanlig at det forekommer cannabisbruk på fest.

De unge forklarer at ungdommer generelt ønsker å utforske med cannabis, og vanligvis skjer det på fest, som er en vanlig del av ungdomstiden, omfanget av cannabisbruk er en del av argumentasjonen for normaliseringen ifølge de unge.

4.1.3 Sosiale Medier

De unge har i samtalene fortalt at de mener cannabis er et utbredt tema i dag, og sammenligner det, slik jeg har påpekt tidligere, med hvordan de mener det var før. Når de gjør slike sammenligninger, konstaterer de unge at det har skjedd en endring. Når de sier at tema er større forstår jeg det som at det er et tema som opptar dem i hverdagslivet deres, de må forholde seg til det enten de er for eller imot at ungdom skal ruse seg på dette stoffet. «[...] man får servert informasjon [om cannabis] daglig, over alt» (Sebastian, 17 år). De unge sier at de mener sosiale medier bidrar til denne endringen.

De unge forklarer denne endringen med at det finnes plattformer og informasjonskilder som sosiale medier som fører til at ungdom i større grad fanger opp dette tema. Silje beskriver det slikt:

«[...] du får det jo bare opp på instagram, selv om du ikke er interessert i hvem det er på en måte. Det kommer jo opp uansett, så du blir jo ufrivillig eksponert for det, så ser man jo at de er så populære og er så kjente, og får så mye for det, så er det jo den livsstilen de har, det er jo noen som blir veldig inspirert av det» (Silje, 19 år).

Sosiale medier øker de unges interesse for cannabis, og de blir som Silje påpeker inspirert av det. Slik jeg forstår det gjennom de unge er sosiale medier en viktig medvirkende faktor til normaliseringen de unge forteller om. Sosiale medier er en stor del av de unges hverdag og denne stadige eksponeringen bidrar til at de unge syn på cannabis beveger seg i en retning av det normale. Hans går mer i dybden på hva som skjer når han ser cannabisbruk på sosiale medier slik:

«[...] hvis en scroller ned på instagram så ser en annen person holde på med det i USA for eksempel da, så det er jo noe en får opp i ansiktet nesten hver dag. [...]. Så da vil det jo automatisk slå av seg en bryter i hjernen som kanskje hadde vært litt på tå hev, om en ikke hadde sett det sånn. Det er sånn at det bare skrur seg av da fordi, da er det normalt å se det på en måte. (Hans, 20 år).

Hans forteller at denne eksponeringen bidrar til å endre ungdommer syn på cannabis. Cannabis er noe de ikke lenger reagerer negativt på eller tar klart avstand til. *«Det [eksponering] uskadeliggjør det veldig i hvert fall, det ufarlig gjør det».* (Hans, 20 år). De unge ser at de blir påvirket av eksponeringer via sosiale medier og filmer.

De unge forteller videre at de på flere arenaer har blitt fortalt at cannabis og andre rusmidler er farlig. *«Vi har i hvert fall fått preppa, politi kommer på videregående skoler og forteller om hvordan, alle mulige historier om at det er så farlig»* (Karoline, 18 år).

Denne informasjonen tar de med seg og de veier den mot de erfaringene de får fra sosiale medier der de møter store artister, skuespiller eller andre idoler som de anser som suksessfulle bruker cannabis. De sosiale medier som opptar ungdom gir samlet et inntrykk om at cannabis og rusmidler ikke nødvendigvis er uforenelig med suksess. Kjendiser og personer som de unge anser som viktig, og kanskje har som sine rollemodeller, bidrar til å fjerne stigma rundt cannabis ifølge de unge.

«De er jo veldig med på å fjerne det stigmaet som er rundt det da og, i og med at vi ungdommer følger med på disse folka då, og kjendiser og greier, vi har jo alle sett opp til kjendiser i alle herrens år, så at de fjerner denne, de normaliserer det da, det er det som kanskje er faren med det til slutt da» (Hans, 20 år)

Silje mener at sosiale medier som instagram glorifiserer cannabisbruk, som påvirker ungdom til å utforske med cannabis på fest.

«[...] Etter kanskje instagram og disse rapperne ble populært å sånn har det blitt veldig populært med det der ny rapping holdt jeg på å si, som er sånn sixtynine og sånt og jeg tror kanskje at etter de har det blitt mer populært med fest røyking [...].» (Silje, 19 år).

Sebastian sitt sitat står som et konsentrert utsagn om kjendisers påvirkningskraft:

«Jeg tror de på en måte påvirker ungdom til at de på en måte får ut at det ikke er så farlig, og det er ikke så skadelig for deg [...] da tror jeg ungdommer blir litt mindre forsiktig med de forskjellige tingene, og tenker heller bare at de kan jo gjøre det, hvorfor kan ikke bare vi og gjøre det [...]» (Sebastian, 17 år)

Det kan synes som de unges syn på cannabis i møte mellom politiets syn og sosiale medier, får sosiale medier forrang.

De unge forklarer også at sosiale medier en er plattform som gjør det enklere å både gi unge informasjon om cannabis, men også tilgang til det. Sebastian forklarer det slik:

«Sosiale medier påvirker en del, på grunn av reklame og på grunn at det er lettere å informere om folk som har forskjellige ulovlige ting, og at det er lettere å selge ting uten at folk finner ut av hvem folk er, man kan ganske enkelt være anonym over internett» (Sebastian, 17 år)

Så det kan synes som at sosiale medier har en todelt funksjon for ungdom, hvor de unge får informasjon om temaet, men også ett sted hvor ungdom blir tilbudt eller skaffer seg cannabis.

Til nå har de unge forklart at sosiale medier med den kontinuerlige eksponeringen de unge utsettes for, og påvirkning fra deres idoler gir noe av forklaring for normaliseringen som de mener skjer. Videre skal jeg nå se på et annet undertema som er med på å forklare hvorfor de unge mener cannabis bruk er mer normalisert; Legalisering.

4.1.4 Legalisering

De unge forteller at debatter om legalisering er noe som bidrar til normalisering av cannabis. De viser til ulike forhold ved legalisering av cannabis bruk for å argumentere for sitt syn. De unge forklarer at de hører mye om legalisering i media, og at de har kunnskap om land som har legalisert cannabis. De unge tror det kommer til å bli legalisert i Norge, og andre igjen påpeker at de tror de fleste ungdommer mener det

burde bli legalisert. «Jeg tror nok gjennomsnittet av ungdom synes at det er greit å holde på med, og synes at det burde være sånn, legalisert». (Thomas, 18 år).

Det er noe uklart på hvilket nivå de unge tror cannabis blir legalisert, men en ungdom spesifiserer det med å påpeke at det burde være uproblematisk å få cannabis legalisert til medisinsk bruk. Hans sier det slikt:

«[...] Jeg tror at de fleste har uansett av, uavhengig av hvilket sosiale nettverk en hører til, en tanke om at det burde hvert fall bli legalisert som sånn medisin for folk som har alvorlige sykdommer [...]» (Hans, 20 år)

Det er flere av de unge som forteller at ungdommer ser ikke på cannabis som noe farlig: «[...] Jeg har hørt innmari mange som sier, men det er ikke så farlig å man kan ikke dø og liksom alt mulig sånt da [...]» (Silje, 19 år). Videre hevder de at det ikke kan være så farlig fordi andre land har legalisert bruken. «Det blir mye mer normalisert fordi det mange steder er legalisert» (Sebastian, 17 år).

De unge tror at andre land som har gått inn for legalisering av cannabis, bidrar til å ufarliggjøre og normalisere cannabis.

De unge ufarliggjør også cannabisbruk med at ungdom har lest, sett eller hørt om studier eller forskere, eller andre fagpersoner som forteller at cannabis er uproblematisk. «[...] det er noen som har forsket på det eller noe og funnet ut at det kanskje ikke er like farlig som de har sagt det var» (Karoline, 18 år). Denne forståelsen beveger ungdommen i en retning mot legalisering.

Når de unge argumenter for legalisering, benytter de seg av det medisinske argument. Ufarliggjør fordi andre land har legalisert bruken. De unge argumentere også for at det er fagpersoner og studier som støtter legalisering, dette er også et tegn for de unge på at cannabis ikke er så farlig fordi de mener fagpersoner er pålitelige kilder.

4.2 Avvik

Samtidig som de unge beveger seg i en retning av å mene at cannabis går mot normalisering, er de unge tydelig på at det eksisterer et skille mellom normalitet og avvik når det kommer til cannabisbruk blant ungdom.

Under hovedkategorien «normalisering» har de unge delt sine tanker om nysgjerrighet rundt cannabis og de mener dette er en del av ungdommers normaliseringsprosess. Samtidig peker de unge på at cannabis har avvikende forhold med seg. De unge forteller hvorfor de tror ungdommer havner ut i «avviket», snuser og flørter med cannabis som rusmiddel selv om det er kriminelt å bruke det. For å argumentere for at cannabisbruk har avvikende aspekt med seg, viser de unge til stigmatisering, marginalisering og avhengighet.

4.2.1 Stigmatisering

Til tross for at de unge opplever cannabis som mer normalt og vanlig, argumentere de unge samtidig for at cannabisbruk blir også sett på som avvikende og annerledes. Det er ikke uvanlig ifølge de unge informantene å være dømmende mot dem som bruker mye cannabis.

«[...] De fleste ungdommer som kanskje ikke har gjort det før, vil se på det som litt slapt å holde på med egentlig, litt sånn hvorfor gidder du det liksom, [...] man har jo en dømmende holdning mot den som gjør det» (Frida, 16 år)

Stigma knyttet til bruk av cannabis inntreffer ifølge noen unge ut fra mengden bruk og omfang. De unge forteller at de som bruker mye cannabis og ofte blir stigmatisert av ungdom. Det er unormalt blant unge og ha et høyt forbruk av cannabis, og de som har det blir sett på som avvikende og annerledes, Thomas beskriver det slikt: *«[...] De er ikke A4 som alle andre, de er A3 kan man si» (Thomas, 18 år).*

De unge forteller at cannabis ikke er et rusmiddel som de aller fleste er positive til. Det er unge som forbinder cannabis som rusmiddel med latskap, lite kreativitet og slapphet.

Hans beskriver det slikt: «[...] Det er liksom stemplet som ganske sånn slakkisdop da egentlig, man er jo råtten hvis man gjør det, for å si det på den måten da» (Hans, 20 år)

De unge forteller at det er upopulært å være i politiets søkelys. Silje sier det slik:

«[...] for å si de sånn, det er upopulært å være i det synet av at politiet kan deg for å være helt ærlig [...] jeg føler ikke at folk reagerer sånn som jeg skulle ønske de hadde reagert da [...] det er upopulært, men det er ikke så upopulært at folk ikke gidder å være der. Det er mer populært å være på festen enn å gå fra stedet hvor det er hasj». (Silje, 19 år)

Slik jeg forstår de unge så er det avvikende å være en kjenning av politiet og det er ikke populært blant ungdom å gjøre noe som er ulovlig som kan føre til sanksjoner. Samtidig sier de unge at det ikke er avvikende nok til at man ikke ønsker å være til stede på sosiale arenaer hvor ungdommer ferdes pga noens cannabisbruk.

De unge knytter det til individuelle forhold når de sier det er upopulært, det knyttes til at de unge selv kan havne i problematiske situasjoner på bakgrunn av andres cannabisbruk. «Det er ikke akkurat der jeg vil være, hvis noen gjør det for da kan jo jeg havne i problemer selv» (Sebastian, 17 år).

De unge er altså redde for at det skal få personlige konsekvenser for deres egen del, dersom de omgås andre ungdommer som bruker cannabis.

De unge argumentasjon for at noen er avvikene defineres ikke som en bruker eller ikke bruker, men de unge definerer ut ifra mengde og omfang, det vil si at de har et større forbruk enn det som er akseptert. De som av de unge blir definert som avvikende, kan bli stigmatisert som annerledes, upopulære, slappe og råtne.

4.2.1.1 Spenning

De unge har fortalt at generell ungdom har en forståelse for at cannabisbruk er alvorlig, og kan medføre en rekke konsekvenser, allikevel velger noen ungdommer å ta sjansen og bruker cannabis. De unge har gitt sine forklaringer på hvorfor noen ungdommer til tross for risikoen for å bli stigmatisert allikevel tar valget med å utforsker med cannabis gjennom å si noe om spenning.

«De alle fleste ungdommer forstår at det er noe alvorlig med det[cannabis] og at det er ulovlig [...], men de [cannabisbrukere] synes fortsatt det er kjekt og spennende, og derfor kan det hende de fortsetter med ting de ikke burde gjøre» (Sebastian, 17 år)

De unge tror at spenning er en viktig årsak for at ungdom velger å aktivt bruke cannabis. De unge sier at andre jevnaldrende forteller om spennende og unike opplevelser, og noen ungdommer oppfordrer andre til å utforske, slik at de kan oppnå samme følelse. De voksne derimot forteller ungdom om negative sider med cannabis, påpeker at det er ulovlig og ikke minst farlig. Motstridende informasjon om cannabisbruk fra de voksne kontra jevnaldrende bidrar til at ungdom blir mer nysgjerrige på cannabis. Silje forklarer det slikt:

«[...] så tror jeg også det er veldig mange som synes det er spennende som lurer på hva det er, hvordan fungerer det og så videre. [...]de syns kanskje det er litt spennende, og er nysgjerrige på hva det er for noe». (Silje, 19 år)

Cannabis oppleves for mange ungdommer som noe ukjent og nytt ifølge de unge, som bidrar til å skape en del spenning rundt tema. Som barn er ikke cannabis noe man er særlig opptatt av, men når man går inn i ungdomstiden blir cannabis et mer aktuelt tema og noe de oppdager som «nytt»; Sebastian sa det slik
«Jeg tror at veldig mange ungdommer ser på det som litt spennende, og at dette var noe nytt» (Sebastian, 17 år)

Flere av de unge forteller at dette «nye» blir introdusert av jevnaldrende og deres erfaringer og opplevelser. Denne introduksjonen fra andre har mye å si for at ungdommer opplever cannabis som noe spennende. Silje deler sine tanker:

«Man vet ikke hva det er, man har hørt at kanskje andre forteller at det er så kult, eller ikke kult, men at man har aldri opplevd noe lignende før, ellet et eller annet sånt noe da, så at det det som liksom gjør det så spennende» (Silje, 19 år).

Sebastian deler samme tanke som Silje og mener andres erfaringer engasjerer ungdom.

«Jeg tror at det har en del med at hvis man møter på folk som kompiser eller felles venner som har vært borti det, så prøver de ofte eller forklarer de deg, så

blir du også litt engasjert eller synes det er spennende, og så blir man dratt med litt.» (Sebastian, 17 år).

De unge forteller at cannabis generelt blir oppfattet som spennende blant ungdom, samtidig som de kjenner godt til at det er ulovlig og det er forbundet med avvik. Det er i dette spenningsfeltet mellom hva jevnaldrende mener og hva de voksne mener om cannabisbruk de unge står. De unge tror at spenning er noe som gjør at ungdom tar steget videre og bruker cannabis, fordi det er mange ungdommer som snakker om dette og det engasjerer ungdom. De unge argumenter for at cannabis oppleves som noe nytt, og noen ungdommer ønsker å utforske det mer.

4.2.1.2 Press

En annen forklaring på hvorfor ungdommer trosser risikoen med stigmatisering for å bruke rusmidler som cannabis, handler ifølge de unge om press.

De unge forklarer at det finnes press om å utforske med cannabis, presset knytter de unge til deres nettverk. En ungdom forklarer at presset om å utforske med cannabis er større dersom man har venner som bruker cannabis.

«[...] det er mer press om vennene dine gjør det. [...]». (Sebastian, 17 år)

De unge forteller at det kan være vanskelig å gå mot venner eller nettverket, og at ungdommer ofte gjør det samme som de andre i nettverket for å bli inkludert.

«[...] Det er jo selvfølgelig tilfeller av folk som blir presset til det, bare for å være en del av de kule gutta [...] Så jeg tror absolutt der er folk som ja, om de ikke har blitt tvunget til det, men at de tenker litt sånn hva er det jeg holder på med nå egentlig, og så står de der og gjør det da». (Hans, 20 år)

Slik jeg tolker Hans så handler dette presset om en frykt for å ikke bli likt eller være annerledes enn de andre. Det kan være en reel frykt for å bli presset ut av nettverket om en ikke velger å utforske med cannabis.

«[...] Det blir jo, javell, hvorfor tørr ikke du det, er du feig på en måte. [...] hva sier man da hvis man har det det du trodde var dine beste venner rundt deg da, så stiller de deg ut på den måte, det er jo ikke så veldig gøy [...] Da kan det jo

være at du gjør det, fordi du ikke vet helt hvem andre du skal være med da».

(Hans, 20 år)

Flere av de unge forteller om et gruppepress, de forklarer at det handler om å være mest mulig like. Ungdommer skal gjøre det andre ungdommer gjør, og være slik andre ungdommer er, ifølge de unge. En av de unge forklarte det slik:

«Jeg tror det er gruppepress, og at de i gruppen som gjør det, mener at de andre også må gjøre det, [...] så er det å hele tiden få det presset om at vi gjør det og vi liker det, og du må også prøve det, og det er kult.» (Tonje, 18 år)

Slik jeg forstår det gjennom de unge bunner presset i konformitet og tilhørighet. Silje forklarer det slik:

«[...] Du føler på det presset at kanskje er det så vanlig liksom. Jeg tror det er fordi det er andre rundt som gjør det, så tenker man at man vil være en del av det og [...].»

(Silje, 19 år)

De unge forteller at dersom man har personer i nettverket som bruker cannabis, kan det for noen ungdommer oppfattes som det normale, og de dermed ser seg selv som unormale hvis de ikke bruker cannabis. De unge har forklart at ungdom kan ha flere nettverk samtidig, og dermed har de ulike opplevelser og erfaringer i de ulike nettverkene. Noe som kan bidra til at de unge i ett nettverk blir sett på som unormale for å utforske med cannabis, mens i ett annet nettverk blir de sett på som unormale dersom de avstår fra cannabisbruk.

Noe av de unges argumentasjon for at ungdommer trosser sjansene for stigmatisering handler om press. De unge forklarer at presset om å bruke cannabis varierer og avhenger av ungdommers sosiale nettverk, samtidig sier de unge at normalisering og eksponering bidrar til at ungdom opplever press om å utforske med cannabis. De unge tror at det kan være knyttet til en frykt for å bli stigmatisert som annerledes dersom de ikke deltar i noe som de tenker er såpass normalt nå. Dermed kan ungdom ifølge de unge bli stigmatisert for å bruke cannabis og samtidig bli stigmatisert for å ikke bruke cannabis.

4.2.2 Marginalisering

De unge forteller at ungdom som har et høyt cannabisbruk ofte blir knyttet til sosiale nettverk som er marginaliserte. Disse gruppene har vansker med å få innpass i de nettverkene som av de unge regnes som normale. Noen unge mener at slike nettverk ofte holder seg for seg selv.

«Det er jo knarker og dealere, og di som er rundt slike typer mennesker da, som ofte holder seg i en intern gruppe» (Karoline, 18 år).

Når de unge forklarer faren ungdom utsetter seg for og utfordringer de får med å finne sin plass i sosiale nettverk, viser de til at ungdom kan havne i grupper som de definerer som avvikende

«[...] Det er ofte sånn at kanskje folk sliter litt med å finne hvem de er i en gjeng, [...] kanskje blir de bare dratt inn i ulike gjenger» (Silje, 19 år).

En av de unge mener at ungdommer som har vansker med å finne seg et nettverk, kan bruke cannabis og andre rusmidler fordi de tror at det kan hjelpe dem med å få seg ett nettverk. Sebastian beskriver det slikt: *«Det er veldig mange ungdommer som gjør det for at det føler de passer bedre inn da»*. (Sebastian, 17 år).

Thomas knytter høyt cannabis forbruk til personer man ofte ser for seg som marginaliserte eller ekskluderte i samfunnet.

«jeg tror at, du vil i hver eneste gruppe finne noen som gjør det. Men det er jo litt mer sånn, det første man tenker på er jo kanskje han der. Ser litt ikke helt med i samfunnet. Han er en liten outcast da. Ikke helt med på skolen og sånt, det er jo de som er det første man tenker på da» (Thomas, 18 år)

De unge mener at hvis man først har havnet i ett avvikende nettverk med høyt cannabisbruk, vil det være vanskelig å endre denne atferden. De ser på det som utfordrende å forlate ett dårlig nettverk selv om man ønsker det. Tonje forklarer det slik: *«[...] når de først har kommet inn i den gjengen, så er det vanskelig å komme seg ut igjen, selv om det er egentlig det de ønsker.»* (Tonje, 18 år)

Bruk av cannabis i større mengder blir av noen ungdommer sett på som så annerledes at de unge identifiserer dem med narkomane, og eller ungdom som står i fare for og ikke få tilgang til mer normale ungdomsgjenger og må søke seg over til gjenger der de lettere

får innpass. De unge mener at når man først er inne i et dårlig miljø er det utfordrende å komme seg ut. Dette bidrar til marginaliseringsprosesser.

4.2.3 Avhengighet

De unge mener at det eksisterer et skille mellom rekreasjonelt cannabisbruk (mer normalt) og aktivt cannabisbruk (avvikende). De unge beskriver det slikt:

[...] så jeg føler det er to forskjellige grupper, det er en gruppe som er de som sliter med følelser og føler at de aldri føler at de passer inn, eller at det er at de er stressa, at det er noe hjemme, at det er et eller annet i bakgrunnen da, som for eksempel det jeg sa nå. Eller at det er de som føler at de ikke får nok av alkoholen på fest liksom» (Silje, 19 år).

Når de unge skal identifisere hvem de mener bruker cannabis, er det igjen knyttet til dette skillet mellom rekreasjonelt bruk og aktivt bruk.

«Det er gjerne de som sliter litt med ting og, som har litt vansker med å snakke med andre om det, [...] så er det den utveien de finner som er lettest for å ja, skjule det. Eller bare rent ut bare de som har lyst å utforske mest mulig og som vil være mest mulig ungdom» (Tonje, 18 år).

Flere av de unge tror at de som har et høyt cannabisbruk og er avhengig, har større utfordringer i livet. De tror at det kan være en form for medisinerer eller flukt. En av de unge sier han mener avhengighet ofte skyldes mangel på omsorg. Sebastian sier det slikt:

«[...] Folk som ikke har det sånn generelt bra ute, at de har en tendens til at de vil escape reality litt, [...] de bruker det for å roe seg ned og for å ikke tenke på at de har det så vondt som de har det. Så jeg tror egentlig at de fleste som er borti dette miljøet og ruser seg, egentlig trenger omsorg» (Sebastian, 17 år)

De unge forteller som sine syn på bruk av cannabis i spenningsfeltet mellom normalitet og avvik, hvor utforskning blir forstått som en normal del av ungdomstiden og cannabisbruk som «smertelindring» blir sett på som avvikende.

5.0 Diskusjon

I dette kapitlet diskuterer jeg funnene fra datamaterialet som jeg presenterte i forrige kapittel. Jeg skal nå diskutere de tematiske funn i lys av teori og tidligere forskning. Dette vil gi dypere innsikt i de unges argumentasjon for deres syn på bruk av cannabis. En dypere forståelse av de unges argumentasjon vil igjen kunne være viktig for det forebyggende arbeidet som er rettet mot denne målgruppen. Den første delen av kapitlet drøfter normalisering. Videre drøftes avvik, deretter hva som skjer når ungdom møtes. Til slutt diskuterer jeg implikasjoner for videre forskning.

5.1 Spenningsfeltet mellom normalitet og avvik

Et av de viktigste funnene i denne studien er at de unge forteller om et syn på cannabis som beveger seg imellom normalitet og avvik. På den ene siden har de unge fortalt at cannabis og cannabisbruk som tema er en normal del av deres hverdag, det er noe ungdom må forholde seg til. For moraliserende syn på cannabisbruk kan føre til marginalisering. På den andre siden har de unge fortalt at høyt cannabisbruk er avvikende og kan også føre til stigmatisering og marginalisering.

Når de unge har gitt uttrykk for sine syn på bruk av cannabis, gir de forklaringer til hvorfor de mener cannabis er normalisert, og forklarer hva som er avvikende med cannabisbruk. Så hvordan argumenterer de unge for at cannabis er normalisert? De unge har tatt i bruk begreper som vanlig, normalt, utbredt, akseptert og normalisert. Når de unge gir sine forklaringer for normalisering av cannabis, kan vi se at de benytter seg av argumentasjon ut fra Tideman (2004) prinsipper for definering av normalitet. Når man skal definere hva som anses som normalt både i dagligtalen og gjennom fagspråket er det spesielt tre prinsipper som gjør seg gjeldene; statistisk, moralsk og medisinsk normalitet (Tidemann, 2004). Vi kan se at de unge benytter seg av alle disse prinsippene når de redegjør for sine syn på cannabisbruk.

5.1.1 Normalitet

De unge forteller at cannabisbruk er vanlig og normalt i deres sosiale nettverk. Det er ifølge de unge utbredt at det forekommer cannabisbruk blant ungdom, og nyere forskning viser en økning i cannabisbruk blant unge (Andersen, 2018; Sør-vest politidistrikt, 2018). Når de unge forsøker å si noe om hvor mange de mener benytter seg av cannabis, kan man si at de benytter seg av argumentasjon fra det statistiske prinsipp. I følge Tideman (2004) bedømmes normalitet i dette prinsippet ut fra gjennomsnitt og normalfordelingskurven. Det kan synes som ut ifra hva de unge forteller at det foregår en normdannelse når det kommer til «mindre bruk» av cannabis når mange nok tar det i bruk. Bø (2018) påpeker at normer gir regler for atferd, og det som anses som et normbrudd fører til tap av sosial anerkjennelse (Bø, 2018). Slik at når de unge forteller at man står i fare for marginalisering dersom de ikke har et «åpent» syn når det kommer til cannabis og cannabisbruk. Samtidig som de står i fare for å bli stigmatisert om de bruker cannabis for hyppig, viser det at de unge må forholde seg til cannabis og bruken av rusmiddelet om de vil eller ikke. Så det kan tenkes at det foregår en pågående prosess blant de unge hvor «mindre bruk» av cannabis kan bli en del av normaliteten.

De unge i denne studien gir også forklaringer på normalitet ved å si noe om hvor cannabisbruken forekommer. Flere studier viser at det er en sammenheng med det å ruse seg og den sosialiseringprosessen ungdommer er i (Aseltine, 1995; Järvinen & Ravn, 2015; Järvinen & Østergaard, 2011) slik de unge i denne studien bekrefter ved å si at det er normalt at det forekommer cannabisbruk på fester de unge deltar på. Slik jeg har forstått de unge er fester en viktig sosialiseringsarena for ungdommer. Bø og Schiefloe (2007) forklarer at det er i de unge sosiale nettverk de har mulighet til å utforske sjargong, væremåter, stiler osv. Når de unge er på fester har de mindre forstyrrelser i form av foreldre og andre som observerer, og det er her ungdom kan utforske og prøve ut hvem de skal være. De unge har forklart at det har blitt mer populært med «fest bruk» av cannabis, noe de unge mener skyldes innflytelse fra sosiale medier og artister, slik studien fra Skretting (2014) også viser. Skretting (2014) mente en mulig forklaring på oppgang eller nedgang i cannabisbruk kan skyldes musikkretningers liberale eller restriktive holdninger til narkotika.

Slik jeg har tolket de unge har jeg forstått det slik at når ungdom opplever at flere jevnaldrende gjør noe så blir det ifølge dem normalt. Dette kan tyde på at unge ser på «mindre mengde» og «fest bruk» av cannabisbruk som normalt. Forskning viser at de aller fleste som bruker cannabis kun gjør det et fåtall ganger (Kraus et al, 2015), noe som kan stemme med de unges forklaringer i denne studien, ved at de viser til utforskning som en del av normaliteten. Med andre ord fungerer det slik at de unges bruk av cannabis som normalisert er avhengig av utbredelsen og omfanget av cannabisbruk.

Samtidig som de unge beskriver en normalisering av cannabis er det viktig å påpeke at de unge også forteller at bruk av cannabis ikke er noe alle ungdommer gjør, som også påpekes i andre studier (Andersen, 2018; Sør-vest politidistrikt, 2018). Slik sett kan det tyde på at normalisering av cannabis som tema er adskilt fra normalisering av cannabisbruk. Slik jeg har forstått de unge opplever de at cannabis har blitt et normalt tema i deres kretser, de unge ser og hører om cannabisbruk, slik at de må forholde seg til cannabis. Det betyr ikke nødvendigvis at de unge er utelukkende positive til cannabisbruk.

Dagens samfunnsmodernitet innebærer stadig endring og turbulens når det kommer til normdannelse (Bø, 2018). Det er forventet av de unge at de som samfunnsborgere er i tro mot Norges lover ifølge Bø (2018), samtidig har de unge tilgang på informasjon som beveger dem i en annen retning hvor cannabis ses som en god og riktig måte å leve på. Slik sett kan vi se at de unge også argumenter for sitt syn på cannabis gjennom et moralsk prinsipp slik Tideman (2004) beskriver. De unge argumenterer for dette prinsippet blant annet ved å snakke om legalisering. De unge forteller at de mener ungdom generelt er for legalisering av cannabis. Noe som kan tyde på at de unge ikke har et syn på cannabis som noe kriminelt, slik man også ser i andre studier som viser at ungdom ikke ser på cannabis som rusmiddel på lik linje med for eksempel heroin (Järvinen & Demant, 2011; Järvinen & Østergaard, 2011; Sandberg, 2011; Sandberg 2013). Med andre ord kan det tyde på at de unge beveger seg i retning mot å inkludere «mindre mengde» og «fest bruk» av cannabis i definisjon av en riktig og god levemåte.

De unge argumenter for normalisering av cannabis ved å si noe om hvor farlig og ufarlig cannabisbruk er og faren for å bli syk. De unge forteller at det ikke er så farlig med cannabisbruk og mener at det ikke er noe en kan dø av, samtidig sier de unge hva som er sykt med cannabisbruk ved at de referer til mengder av cannabisbruk. Dermed kan man si at de unge også benytter seg av forklaringer ut fra Tideman (2004) prinsipp om medisinsk normalitet. De unge har forklart at de blir eksponert for ytringer om cannabis som ufarlig gjennom blant annet sosiale medier, og de mener det er en årsak til ufarliggjøringen de unge forteller om.

Videre forteller de unge at fagpersoner bekrefter cannabis som ufarlig gjennom det de unge viser til som forskning, dokumentarer, serier osv. Sist, men ikke minst viser de unge til at ungdommer snakker med hverandre og deler sine erfaringer, noe jeg har tolket som den kanskje mest viktige innflytelsen for de unge. Hva andre venner i nettverket kommuniserer om cannabis er av stor betydning, og påvirker deres forståelse om cannabis som ufarlig. Det kommer tydelig frem i tidligere forskning og gjennom de unge i denne studien at venner som er positive til cannabisbruk øker villigheten til og presset til å utforske med cannabis slik Järvinen & Østergaard (2011) viser til. De unge kommuniserer med hverandre og påvirkningen flyter frem og tilbake. De unge forteller at all innflytelse og eksponering er viktig for at deres syn beveger seg mot normalisering og ufarliggjøring av cannabisbruk. samtidig har de unge forklart at det er venner og jevnaldrende som er inngangsportalen til cannabisbruk, og det er av venner de får tilbud om å prøve.

Det kan dermed tenkes at dersom de unge kun får informasjon om cannabis fra et moderne og liberalt perspektiv på cannabisbruk, kan det føre til at de unge definerer det som normalt og friskt. Schiefloe (2015) påpeker at med økende alder er det venner som er blant de dominerende signifikante andre. Det betyr at venner har stor innflytelse i ungdommers liv. Dersom de unge kun hører om positive erfaringer fra flere av deres signifikante andre vil det trolig begrense deres mulighet til å reflektere rundt farene ved cannabisbruk. De unge knytter denne ufarliggjørelsen spesielt til ungdommer som har utforsket med cannabis. Noe som kan ha sammenheng med funn fra Salloum et al (2018) som viser at oppfatning av risiko knyttet til cannabisbruk går ned for de som utforsker med cannabis et fåtall av ganger. De unge i denne studien forklarer dette ved å vise til at ungdommer som utforsker med cannabis og har hatt en positiv opplevelse

ikke har opplevd noen negative konsekvenser. Nyere forskning gir indikasjoner på at ungdommer som utforsker med cannabis på grunn av venners innflytelse opplever å ha mer autonomi over egne valg (Järvinen & Ravn, 2015) Samtidig sier de unge i denne studien at det er mye press rundt cannabisbruk. De unge står som tidligere nevnt i fare for marginalisering dersom de ikke deltar i det de unge viser til som normal utforskning med «mindre bruk» av cannabis. Likevel står de i fare for stigmatisering og marginalisering dersom de bruker for mye cannabis. Dermed er de unge i konflikt og må forholde seg til valg som ikke stemmer overens. Det tyder dermed på at de unge ikke opplever autonomi, men et press om å gjøre det riktige slik at de kan beholde sin plass i deres nettverk.

Så hvordan skal ungdom ta riktige beslutninger når det kommer til cannabisbruk? Ifølge Bø (2018) innebærer dannelse at den unge selv skal forsøke å skape mening og sammenheng og stå for de grunnleggende verdiene vi har i samfunnet, som forutsetter at de unge er gitt nok ballast til å stå imot krefter som beveger dem i andre retninger. Samtidig peker funnene i denne studien på at det motsatte skjer, de unge beveger seg mer i retning av moderniteten som inkluderer cannabis som en del av normaliteten. De unge forteller om et syn på cannabis som står i kontrast til de lovene og reglene vi har i Norge. Er det da slik at dagens ungdom ikke har fått god nok oppdragelse slik at de mestrer å stå imot ytre påvirkning, eller handler det om at de unge i større grad må forholde seg til et mer globalisert samfunn enn noen annen generasjon før? Bø (2018) påpeker har det skjedd en endring i normdannelsen, fordi det ikke lenger er en felles enighet om hva som er rett og galt. Slik vi ser i denne studien ved at de unge beveger seg mellom Norges lover og «nyere kunnskap» som står i motstrid når det kommer til cannabisbruk. Konsekvensen av dette byr på utfordringer hvor det er ifølge Bø (2018) opp til den enkelte ungdom å bygge opp et normsett for å kunne orientere seg og håndtere de sprikende kreftene. Det kan tenkes at det er disse motpolene som gjør at de unge beveger seg i spenningsfeltet mot normalitet og avvik, og at de yngre generasjonene fremover vil utvikle en ny forståelse av cannabis som rusmiddel.

5.1.2 Avvik

De unge beveger seg som tidligere nevnt i spenningsfeltet mellom normalitet og avvik. Når de unge har definert normaliseringen med cannabisbruk, har de gitt forklaringer ut ifra Tidemann (2004) prinsipper for normalitet. Når de unge argumenterer for avvikende syn på cannabis, vil jeg diskutere deres syn ut fra Jenkins (2006) identifikasjonsmodell.

De unge benyttet seg av argumentasjon om ufarligheten ved cannabis når de skal vise til det som er frisk og normalt fra et medisinsk prinsipp. Når de unge definerer farene og hva som anses som «sykt» med cannabisbruk henviser de til avhengighet og cannabis som en form for medisinerings. Med andre ord de unge knytter det «syke» til mengden av forbruket. De unge sier også at det kan være vanskelig å komme tilbake til «frisk» dersom man er inne i kategorien «syk». Slik sett kan det forstå som at de unge anser det som sykt når en ungdom ikke lenger mestrer å ha varige relasjoner til det nettverket man tidligere opplevde tilknytning til slik Schiefloe (2015) beskriver det. De unge ser faren for at de selv kan bli identifisert som «syk» om de er sammen med en ungdom som bruker mye cannabis. Slik Hillestad (2010) påpeker så er ikke et avvik noe som oppstår automatisk, men det er mennesker i samspill som konstruerer et avvik. Slik sett kan det fremstå som at det er tilknytning og tilhørighet eller mangel på denne som gjør at de unge definerer unge cannabisbrukere som «frisk» eller «syk», med andre ord normal eller avvikende.

Når de unge på det individuelle nivå argumentere for deres syn på cannabis handler det om hva de unge selv vil og ikke vil gjøre, og de bruker argumenter om at det kan få konsekvenser for deres eget liv. Slik sett kan man si at de unge beveger seg mer i retning mot at cannabis er avvikende når de forteller hva de selv mener er bra eller dårlig for dem selv personlig. Slik Jenkins (2006) forklarer det vil individer gjennom hele livet definere og redefinere seg selv og andre. Dette bygger på den primære sosialiseringprosessen og senere interaksjonsprosesser gjennom livet (Jenkins, 2006). Slik at når de unge skal fortelle om det de mener er avvikende og stigmatiserende i cannabisbruk bygger deres forklaring på deres egen identitet, hva de selv ønsker å identifisere seg med og ikke. De unge har forklart det ved å skille mellom oss og dem, ved å si at cannabisbrukere er annerledes enn alle andre, altså de som av de unge blir

definert som normale. Jenkins (2006) påpeker at dess mindre man har noe til felles med noen, desto mer problematisk blir det sosiale tilhørighets forholdet. Slik at når ungdom bruker mye cannabis og i flere kontekster (skole, hjem i tillegg til fester), står de i fare for å bli marginaliserte og i verste fall ekskludert. De unge forteller om fordommer og stigmatisering av ungdommer med høyt cannabisforbruk, samtidig som de kan bli marginaliserte om de er for moralsk dømmende til noe cannabisbruk til festbruk. De unge tilegner «avvikere» merkelapper, som fører til avstanden og ulikheten mellom dem blir større slik Hillestad (2010) referer til Meads generaliserte andre. Derimot stiller de unge seg annerledes når de på gruppenivå skal argumentere for deres syn på cannabis, som jeg skal diskutere i neste avsnitt.

5.2 Når ungdom møtes og forenes

Når de unge på gruppenivå skal argumentere for deres syn på cannabis beveger de seg igjen mer mot normalisering. Jenkins (2006) hevder at individuell identifikasjon legger vekt på ulikhet mens kollektiv identifikasjon legger mer vekt på likhet. Noe som samsvarer med funn i denne studien hvor de unge argumenter som et kollektiv når de forteller om normalisering av cannabis. Mens når de forteller om det de mener er avvikende argumenter de unge individuelt ut fra hvilke konsekvenser andres cannabisbruk har for dem. For å gjøre dette enda mer tydelig kan vi se at når de unge relaterer cannabisbruk til seg selv har de fortalt at de mener ungdommer ikke reagerer på cannabisbruk slik de skulle ønske. Samtidig når de snakker om ungdom generelt forteller de unge at man ikke går glipp av populære arrangementer fordi det foregår cannabisbruk. Det viser at det individuelle nivået noen ganger kommer i konflikt med samhandlingsnivået. Noe som kan forklares gjennom at de unge på det individuelle nivå møter det som av Bø (2018) beskrives som sosiale forventningene hvor de følger samfunnets normer, verdier og lover. Det er imidlertid andre sosiale forventninger som trumfer når de unge handler som kollektiv på samhandlingsnivået, og disse nivåene kommer i konflikt. Jenkins (2006) påpeker at det ikke er nok å ha en identitet, denne må også bekreftes eller avkreftes. For å få denne bekreftet er de unge avhengige av å følge de gjeldende normene innenfor nettverket for å bli akseptert og anerkjent av de andre. Slik at når de unge forklarer at det er mer populært å være på en ungdomsarena enn å

forlate stedet på grunn av cannabisbruk, viser de unge til at det vil bli sett på som upopulært å gå fra en fest. Dermed må de unge forkaste sine verdier på det individuelle nivået til fordel for gruppens verdier på samhandlingsnivået. De unge tilpasser seg deres gruppe og sosiale nettverk ved å godta at de selv kan bli identifisert med cannabis ved å delta på steder der cannabis brukes. De unge opplever at det er forventet at de skal være til stede på en fest uavhengig av om det er cannabisbruk eller ikke. Hvordan andre mennesker ser og tenker om oss, er like viktig som hvordan vi ser og tenker på oss selv (Jenkins, 2006), noe som kan tyde på at normalisering av cannabis for de unge er en måte å møte de forventningene det sosiale nettverkene har til den enkelte ungdom.

Status betyr noe for de unge, og det å være en del av et felleskap er viktig. De unge har forklart at ungdom trosser egne meninger eller prinsipper for å være konforme (like) felleskapet. Schiefloe (2015) forklarer at for å opprettholde status som deltaker i et sosialt nettverk kreves en mengde sosiale ferdigheter. Det ligger en forventning om at de unge skal tolke og tilpasse seg sosiale situasjoner for å kunne ivareta egen posisjon i deres sosiale nettverk slik Schiefloe (2015) beskriver. Funn i denne studien tyder på at de unge tilpasser seg deres nettverk også når det kommer til deres syn på cannabisbruk. De unge beskriver blant annet at andre jevnaldrende innflytelse når det kommer til cannabis og bruken av det gjør at de selv blir engasjert, synes det er spennende og kan bli dratt med. Jenkins (2006) påpeker at konformitet er spesielt betydningsfullt i ungdommers læring. Dersom de unge blir fortalt av andre ungdommer som de ser opp til, at cannabis er spennende, kult eller lignende er det ikke utenkelig at de unge påvirkes av det. Venner og jevnaldrenes atferd er den mest betydningsfulle informasjonskilden de unge har tilgjengelig, når de er usikre på hvilke regler som gjelder i den gitte situasjonen ifølge Jenkins (2006). Da vil trolig de fleste ungdommer gjøre slik de andre ungdommene i nettverket gjør, og være som de andre er. De unge har under intervjuene gitt uttrykk for at det finnes dårlige «miljø» som oppfordrer og presser ungdommer til å ta dårlige valg, som da gjør at ungdom som ikke mestrer å stå imot, er i fare for å havne i avviket og ta i bruk cannabis. Noe som må sees i sammenheng med konformitet og konformisme. Det å føle seg som en del av et felleskap er noe som er iboende i alle mennesker og konformitet er ifølge Jenkins (2006) sosial påvirkning. Det er normene i nettverket de unge ferdes på som påvirker deres atferd og tanker. Dermed kan dårlige nettverk påvirke den unge i en avvikende

retning når det kommer til cannabisbruk, og man kan si at positive nettverk som har sunne og normale normer kan virke forebyggende og redusere ungdommers cannabisbruk.

Når de unge har argumentert for press som en forklaring på hvorfor ungdommer havner i avviket og bruker for mye cannabis, knytter de unge det til et behov for å få annerkjennelse. De unge forklarer at man ønsker å bli akseptert i gruppen, eller ta del i en gruppe og opplever seg presset til å utforske med cannabis som en måte å få annerkjennelse. Jenkins (2006) beskriver det som et ønske om å bli betraktet positivt av andre. Samtidig undres jeg over om det egentlig er slik at de unge blir presset av andre til å bruke cannabis for å bli positivt sett av andre. Hvis man ser på fiktivt sosialt press og fellesmisforståelsen hvor man påvirkes av det man oppfatter som andres forventninger til en selv uten at andre egentlig forventer noe (Schiefløe, 2015). Kan det tenkes at det er det de unge egentlig beskriver.

De unge forteller at de opplever en normalisering av cannabis, samtidig kan det virke som det eksisterer en del stigma og dømming mot cannabisbruk. Dermed kan det tenkes at det de unge egentlig opplever er denne fellesmisforståelsen Schiefloë (2015) beskriver. Dette ved at de unge tror alle ungdommer mener cannabisbruk er vanlig og normalt, og dermed forventer at alle ungdommer skal bruke cannabis. Slik funn fra Sandberg (2011) viser at unge cannabisbrukere har et syn på cannabis som normalt og noe alle gjør. Samtidig viser nyere forskning at de aller fleste ungdommer ikke bruker cannabis (Andersen, 2018; Sør-vest politidistrikt, 2018). For videre forskning kan det være viktig å utforske om cannabis virkelig er så utbredt som de unge tror. Dette kan inkludere spørreskjema eller kvantitative surveys som undersøker utbredelse og omfang av ungdommers cannabisbruk.

De unge sier de hører mye om cannabis fra andre ungdommer, som kan bidra til å skape et uriktig bilde om cannabisbruk som normalt. Slik at de unge adopterer samme holdninger fordi de tror det er forventet av dem og skulle ha en positiv holdning til mindre mengde cannabisbruk. Likeså kan dette skje med de ungdommene som tar steget og havner i avviket. De opplever at det er reelt forventet av dem at de skal bruke cannabis og begynner da med det selv om de fleste ikke har noen mening om dette. Ifølge Schiefloë (2015) er marginaliserte ungdom mer utsatt når det kommer til fiktiv

sosialt press, da ungdom som er fjernere fra dem de sammenligner seg med mistolker i større grad. Slik sett kan det tenkes at marginalisert ungdom enklere beveger seg mot normalisering av cannabisbruk, på grunn av feiltolkning. Dermed er det mulig at marginalisert ungdom er mer sårbar til å ta i bruk cannabis.

5.3 Implikasjoner til videre forskning

Resultatene fra dette forskningsprosjektet viser at de unges syn på cannabisbruk beveger seg i spenningsfeltet mellom normalitet og avvik. De unge ga uttrykk for at «mindre bruk» og «kun festbruk» av cannabis er en del av normaliteten, de unge har også fortalt at de bryr seg i mindre grad og reagerer ikke noe særlig over andres cannabisbruk. Bli de for moraliserende står de i fare for å bli marginalisert. Samtidig står ungdom som bruker for mye cannabis i fare for stigmatisering og marginalisering. Cannabis kan med andre ord knyttes til tilhørighet og felleskap, men kan også bidra til marginalisering og stigmatisering.

Studien viser at ungdommers syn på cannabis er komplekst og sammensatt. Denne kompleksiteten blir viktig å være bevisst om en skal jobbe med ungdom med formål om å forebygge cannabisbruk. De unge beskriver sine syn på cannabis i spenningsfeltet mellom normalitet og avvik. Det er ikke slik at ungdom er enten-eller, de vil bevege seg mellom grader av normalitet og grader av avvik. Noe som forteller oss at man på en side kjenner den enkelte ungdom, men også ungdom som kollektiv eller gruppe når en skal finne gode forebyggende tiltak. Med andre ord kan det tenkes at tilnærmingen bør være ulik om en jobber med den enkelte ungdom eller om en arbeider med ungdom som gruppe. Grunnen er at de unge kan ha ulike syn om de relaterer bruk av cannabis til seg selv eller til sitt sosiale nettverk. Denne studien viser at man ikke nødvendigvis kan utarbeide generelle tiltak med sikte på forebygging, men man må ha kjennskap til den enkelte ungdom, og samtidig ha kjennskap til ungdom som gruppe i gitt ungdomsfelt. For å få dette til må den enkelte sosialarbeider eller andre som skal arbeide forebyggende bygge relasjon til den enkelte ungdom. Slik at en kan få tak i deres syn, og samtidig ha kunnskap om hvordan ungdoms syn i felleskap er. For og så vurdere hva som er hensiktsmessig å gjøre knyttet til den enkelte, men også gruppen, og dette kan tenkes å være forslag til videre forskning.

6.0 Avslutning

6.1 Oppsummering

Denne studien har undersøkt hvilket syn ungdom har på det ulovlige rusmiddelet cannabis. Formålet med oppgaven har vært å undersøke ungdommenes syn på dette temaet fra deres eget perspektiv. For å kunne belyse problemstillingen har jeg benyttet meg av kvalitative forskningsintervju av syv ungdommer fra tre større byer i landet, de unge var i alderen 16- 20 år. Videre ble funnene sett i lys av tidligere forskning og utvalgt teori som presentert i kapittel 4.

Funnene indikerte at de unges syn på cannabis beveger seg i spenningsfeltet mellom normalitet og avvik. De unge har gitt uttrykk for at cannabis er et tema ungdom må forholde seg til, og mindre mengder cannabisbruk blir ansett som normalt blant ungdom. Blir ungdom for moraliserende og dømmende mot andres bruk av cannabis står de i fare for å bli marginalisert. Samtidig gir de unge uttrykk for at større mengder cannabisbruk er avvikende og kan også føre til stigmatisering og marginalisering.

De unge informantene ga uttrykk for at cannabis blir mer og mer normalisert, som følge av å stadig bli eksponert for informasjon om rusmiddelet. Det å bruke cannabis blir ikke bare mer normalisert, men er også mer akseptert blant ungdom. De unge forteller at de fleste ungdommer ikke bruker cannabis og er imot bruken av det, samtidig som de forteller at de ikke reagerer noe særlig når de observerer eller hører om andre som gjør det.

Ved å bruke Tideman prinsipper om definerings av normalitet løftes det frem hva som ligger til grunn for de unges forklaringer for normalisering. Jenkins identifikasjonsmodell har også bidratt til å belyse hvordan de unge på det individuelle nivå ser på cannabis som avvikende, mens når de unge forklarer på gruppenivå hvordan ungdomskulturen er beveger de seg mer i retning mot normalisering. Nettverksteori har gitt muligheten til å belyse de ulike prosessene som bidrar til å forme de unge syn på cannabisbruk.

Denne studien har bidratt til allerede eksisterende forskning rundt temaet ungdom og cannabisbruk. Studien har avklart at ungdom i dag har et syn på cannabis som beveger seg mellom normalitet og avvik. En økende eksponering av både cannabisbruk, men også informasjon om rusmiddelet synes å bidrar til en normdannelse av cannabisbruk blant ungdom, det øker også presset om å utforske med cannabis. For å kunne arbeide forebyggende med denne målgruppen må man ha kunnskap til ungdommers argumentasjon når det kommer til deres syn på rusmidler, både på individnivå, men også gruppenivå. Dette kan være en implikasjon for videre praksis.

7.0 Litteraturliste

Andersen, M. D. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida*. Oslo: NOVA Rapport 8/17.

Aseltine, R, H. (1995). A reconsideration of parental and peer influences on adolescent deviance. *Journal of Health and Social behaviour*. 36 (2): 103-121

Bjørkenes, L.E, Delås, G-M., Gradovski, M., Haaland, J,J., Lone, A., Paulsen, E & Søndena, K. (2018). *Sosialpedagogikkens mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget

Brinkman, S. (2013). *Qualitative interviewing- understanding qualitative research*. New York: Oxford University Press

Bø, I. & Schiefloe, P-M. (2007) *Sosiale landskap og sosial kapital- innføring i nettverkstenkning*. Oslo: Universitetsforlaget

Bø, I. (2012). *Barnet og de andre- nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (4.utg.) Oslo: Universitetsforlaget

Bø, I. (2018). *Barnet og de andre- nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (5.utg.). Oslo: Universitetsforlaget

Caelli, K., Ray, L., & Mill, J. (2003). "Clear as mud": Toward greater clarity in generic qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(2), 1–24

Coleman, J. (2011). *The nature of adolescence* (4th ed., Adolescence and society). London: Routledge.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk

Evenshaug, O. & Hallen, D. (2000) *Barne- og ungdomspsykologi*. Oslo: Gyldendal akademisk

Folkehelseinstituttet. (2016) *Rusmidler i Norge 2016; alkohol, tobakk, vanedannende legemidler, narkotika, sniffing, doping og tjenestetilbudet*. Hentet fra: https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/rusmidler_i_norge_2016.pdf

Gobo. 2004. 'Sampling, Representativeness and Generalizability'. Pp. XIX, 620 s. in *Qualitative research practice*, edited by C. Seale. London: Sage

Graneheim, U., H. & Lundman, B. (2003). qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, (2004), 24, 105-112. · DOI: 10.1016/j.nedt.2003.10.001 ·

Hammer, T & Hyggen, C. (2013). Ung voksen- risiko for marginalisering. I Hyggen, C., & Hammer, T., (Red.) Ung voksen og utenfor: Mestring og marginalitet på vei til voksenliv. Oslo: Gyldendal akademisk.

Helse- og omsorgsdepartementet (2011). *Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk*. (Meld. St. 30 2011-2012) hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-30-20112012/id686014/sec1>

Hilden, P. (2008). Selvets farmasøyter – Om ulovlig stoffbruk og kulturell legitimitet. *Nytt Norsk Tidsskrift*, (01), 29-38.

Hillestad, T. (2010). Avvik og vitenskap: Sentrale sosiale vitenskapsposisjoner i studiet av normalitet og avvik (Vol. Nr. 57, Tidvise skrifter (trykt utg.)). Stavanger: Universitetet i Stavanger.

Hole, R. (2014). *Forebygging og behandling av rusproblemer*. Oslo: Universitetsforlaget

Jacobsen I.D. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. (3. utgave). Oslo: Cappelen damm.

Jenkins, R. (2006). *Social identitet* (Nedslag i sociologien). Århus: Academica.

Järvinen, M., & Demant, J. (2011). The normalization of cannabis use among young people: Symbolic boundary work in focus groups. *Health, Risk & Society*, 13(2), 165-182.

Järvinen, M. & Østergaard, J. (2011). Dangers and pleasures: drug attitudes and experiences among young people. *Acta Sociologica*. 2011, 54 (4) 333-350.
<https://doi.org/10.1177/0001699311422018>

Järvinen, M. & Ravn, S. (2015). Explanations and expectations: drug narratives among young cannabis users in treatment. *Sociology of health & illness*. 2015, 37 (6) 870-887.
<https://doi.org/10.1111/1467-9566.12239>

Kraus, L. et al. (2016). ESPAD Report 2015. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. EMCDDA.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). Det kvalitative forskningsintervju. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Larsen, A. K. (2012) En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode. Bergen: Fagbokforlaget

Lock, A. og Strong, T. (2014). Sosial konstruksjonisme, teorier og tradisjoner. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt- nye perspektiv på rus og rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

- Rienecker, L., & Jørgensen, P. S. (2013) *Den gode Oppgaven- håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. Bergen: Fagbokforlaget
- Salloum, N., Krauss, M., Agrawal, A., Bierut, L., & Grucza, R. (2018). A reciprocal effects analysis of cannabis use and perceptions of risk. *Addiction*, 113(6), 1077-1085.
- Sandberg, S. (2010). Utbredt men annerledes. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, (04), 495-521.
- Sandberg, S. (2011). Is cannabis use normalized, celebrated or neutralized? Analyzing talk as action. *Addiction Research and Theory*. 2012; 20(5): 372-38.
<https://doi.org/10.3109/16066359.2011.638147>
- Sandberg, S. (2013). Cannabis culture: A stable subculture in a changing world. *Criminology & Criminal Justice*, 13(1), 63-79.
- Schiefloe, P., M. (2011). *Mennesker og samfunn- innføring i sosiologisk forståelse*. (2. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Schiefloe, P. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital: Nettverk og nettverksforskning* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget
- Solvang, P, K. (2020) *Sosialkonstruksjonisme*. I Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S., & Tuft, P. (2020). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (1. utgave. ed.). Oslo: Gyldendal.
- Sør-Vest politidistrikt. (2018) *Barne- og ungdomskriminalitet i Stavanger 2018*. Hentet fra: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2019/05/14/ny-rapport-om-barne--og-ungdomskriminaliteten-i-stavanger/>
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse- en innføring i kvalitative metoder*. (5.utgave) Bergen: Fagbokforlaget.

Thornquist, E. (2018). Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag (2.utgave).
Bergen: Fagbokforlaget

Tideman, M. (2004) Lika som andra: om delaktighet som likavardiga levnadsvillkor. I
Gustavsson, A. (red). *Delaktighetens språk* (s. 119-134). Lund: Studenlitteratur

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1: NSD sin vurdering

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

"En kvalitativ studie om ungdommers syn på cannabis som rusmiddel"

Referansenummer

593698

Registrert

10.10.2019 av Amalie Slyk - a.selle-knutsen@stud.uis.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Wenche Hovland , wenche.hovland@uis.no, tlf: 90612507

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Amalie Slyk , amalie.slyk@gmail.com, tlf: 90851053

Prosjektperiode

12.11.2019 - 01.06.2021

Status

15.01.2021 - Vurdert

Vurdering (3)

15.01.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 15.01.2021. Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 15.01.2021. Behandlingen kan fortsette. Endringen gjelder at Zoom er lagt til som databehandler i prosjektet.

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til videre med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Jørgen Wincentsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

28.09.2020 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 25.09.2020. Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 28.09.2020. Behandlingen kan fortsette. Grunnet covid-19 og andre årsaker har det vært utfordrende å få tak i informanter til prosjektet gjennom skoler. Rekruttering skal derfor skje gjennom eget nettverk, som presenterer prosjektet for aktuelle informanter, utvalgskriteriene er ungdom i alder 16-20 år. Informasjonsskrevet er oppdatert i sammenheng med dette. LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Jørgen Wincentsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

07.11.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 07.11.2019. Behandlingen kan starte. MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2021. LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf.

personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned. FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Dersom du benytter en databehandler i prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vil du delta i forskningsprosjektet

” En kvalitativ studie om ungdommers syn på cannabis som rusmiddel ”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å lære mer om hvordan ungdommer ser på cannabis som rusmiddel i sine sosiale nettverk. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er masterstudent i sosialt arbeid og sosial pedagogikk ved Universitetet i Stavanger og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er ungdom og rusmidler. Jeg vil lære mer om hvilket syn ungdom har på illegale rusmidler, spesifikt cannabis. Jeg er interessert i å finne ut om du mener det er en aksept for bruk av cannabis blant ungdommer i dag, samt få informasjon om dine generelle tanker rundt cannabis.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger, institutt for sosialfag.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget skal bestå av

- Ungdommer i alderen 16-20 år.
- Jeg ønsker å snakke med 5-9 ungdommer om dette temaet.

Du har fått informasjon om prosjektet gjennom noen du kjenner, men det er du som bestemmer selv om du vil møte meg for en samtale.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar på et intervju, som er en samtale mellom deg og meg. Det vil vare i ca. 45 minutter. Jeg vil gjerne stille deg spørsmål knyttet til dine generelle meninger om cannabis. Du skal ikke fortelle meg om dine personlige erfaringer rundt temaet, eller gi meg informasjon om andre som gjør at jeg eller andre kan identifisere dem. Slik informasjon kan være navn, kjønn, alder, bosted og lignende. Jeg vil gjerne bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Du bestemmer når tid det passer deg og hvor du ønsker å møte meg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å være med. Du har også mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven som jeg skal skrive.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine

opplysninger jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet.

Opplysningene om deg vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil si at ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne deg igjen i den ferdige oppgaven. Det er kun jeg og veileder ved universitet i Stavanger som vil ha tilgang til informasjonen. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra de tekster jeg har om det du har fortalt. Båndopptaket skal lagres på egen hard disk som vil bli oppbevart innelåst i en safe. Opptaket vil bli slettet når oppgaven er ferdig innen mai 2021.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.juni 2021. Opplysningene anonymiseres og vil bli slettet innen denne fristen.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,

- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

På oppdrag fra *Universitet i Stavanger* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger ved Amalie Slyk (student): 908 51 053 /amalie.slyk@gmail.com
- Universitetet i Stavanger ved Førsteamanuensis Wenche Hovland (Veileder): 906 12 507 /wenche.hovland@uis.no.
- Vårt personvernombud: Kjetil Dalseth, personvernombud@uis.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

(Amalie Slyk)

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «En kvalitativ studie om ungdommers syn på cannabis som rusmiddel» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. Juni 2021

----- (Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Intervjuguide

Intervjuguide

Fase 1: Innledningsvis/bakgrunn

- Uformell prat
 - Fortelle litt om hva intervjuet skal brukes til å forklare taushetsplikt og anonymitet
 - Informere om at jeg kun ønsker generelle tanker om cannabis og ikke skal vite noe om personlige erfaringer, samt minne informantene om at de ikke skal dele direkte eller indirekte informasjon om tredjepersoner.
 - Høre om noe er uklart og om informantene har noen spørsmål
 - Kjønn, alder,
 - Informere om opptak, sørge for samtykke til opptak
 - Start opptak.
-
- Jeg skal møte flere ungdommer for å lære av dem, slik jeg møter deg nå. Er det noe du tenker det er viktig at jeg spør andre ungdommer om, når jeg ønsker å lære mest mulig om ungdoms syn på cannabis?
 - Er dette noe du kunne tenke deg å svare på selv?

Fase 2: Erfaringer

Erfaringer

- Hva ser du på som et sosialt nettverk?
Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvor tror du ungdommer finner venner?
 - Hvor mange personer tror du ungdommer generelt har i sine sosiale nettverk?

- Er det vanlig at ungdommer holder seg til bestemte sosiale nettverk?
Oppfølgingsspørsmål:
 - Opplever du at ungdommer holder seg til visse grupper/gjenger?
 - Er det vanlig å ha flere gjenger/grupper på de ulike arenaer man ferdes på?

Fase 3: Tema

Ungdommers syn på illegale rusmidler i sine sosiale nettverk

- Hvilket syn tror du ungdommer har på cannabis?
Oppfølgingsspørsmål:
 - Tror du det vil variere i de ulike sosiale nettverkene
 - Tror du det er knyttet til bestemte sosiale nettverk?
 - Tror du det er en generell aksept for cannabis blant unge?

- Tror du at ungdommers syn på cannabis har endret seg de siste årene?
Hvis ja:
 - På hvilken måte tror du det har endret seg
 - Hva tror du kan være årsakene til dette?

- Hvilken type ungdom tror du bruker cannabis?
Oppfølgingsspørsmål:
 - Tror du at ungdommer som bruker cannabis har visse trekk? Eks. musikksmak, stil etc.
 - Tror du det er knyttet til bestemte ungdomsmiljøer?
Hvis ja:
 - Hvilken type(er) gruppe tror du dette er?
 - Hvilken bakgrunn tror du de som aksepterer cannabis har?
 - Tror du det er knyttet til visse bosteder/ bydeler?

- Hvor vanlig tror du det er at ungdommer bruker cannabis i sosiale sammenhenger?
Oppfølgingsspørsmål:
 - Tror du det er vanlig at ungdommer bruker cannabis
 - Tror du at ungdommer bruker cannabis åpenlyst i sosiale settinger?

- Tror du at det er et press blant unge i dag om å røyke cannabis?
Hvis ja:
 - Hva tror du årsaken til presset kan være?

Fase 4: Avslutning

- Oppsummering
- Er det noe du tenker det er viktig at jeg spør andre ungdommer om, når jeg ønsker å lære mest mulig om ungdoms syn på cannabis?
 - Er dette noe du kunne tenke deg å svare på selv?